

El dilluns compareix a la botiga i diu a l'amo que, amb la mà d'aquella manera no pot pas treballar. La resposta de l'amo fou que mirés de curar-se i que ja tornaria.

Al cap d'una setmana, en Daniel es presentava per a cobrar el seu sou acompanyat d'un seu cosí. L'amo li respon que hi compareixi amb la seva mare perquè desconfia que malgastin els diners descaradament. La resposta del cosí fou intolerant i agressiva: si no ho fa efectiu, ho denunciarà a Comissions Obreres. L'amo, per la seva banda, aguanta el seu punt i diu que exigeix la presència de la mare. Aleshores, la tensió va desbordar i el cosí va fer dures amenaces: vindrien de nit a destrossar i incendiar la botiga.

La cosa va arribar a una tensió tal que comparegueren l'endemà al jutjat per a tenir una reunió el jutge, la mare, l'amo i en Daniel. Aquest havia explicat a la seva mare que la ferida se l'havia fet treballant; allà va explicar exactament la veritat.

Davant del jutge, l'amo va fer efectiva la setmanada i, a més, li va pagar el que li devia en concepte d'acomiadament; gestió que havia estat preparada ja en una gestoria on es preparà un paper que en Daniel es resistia a firmar, cosa que al final va fer. Les darreres paraules de l'amo van ser que ja podien anar a Magistratura si volien, que ell tenia la consciència molt tranquil·la.

L'amo diu que no té llocs de treball fixos i que es troba en la impossibilitat d'ampliar la plantilla. Només necessita xavalets per a fer encàrrecs i que paga a raó de mil pessetes la setmanada. No té pas problemes per a trobar aquesta mena de treballadors perquè la demanda és important.

Per altra banda, diu que es preocupa molt de la família puix que ha fet de benefactor davant el jutge i ha intervingut per a que la mare pugui cobrar tota la indemnització que li pertoca per la mort del marit.

Sembla que en Daniel era molt avar, puix que tenia diners amagats sota unes pedres al barri de La Llàntia. Quan l'amo se l'enduia a regar uns presseguers, treballava com un negre i de les 300 pessetes que li donava, no en passava ni cinc a la seva mare.

En aquests moments, en Daniel ha trobat ja una feina de temporada en el repartiment de begudes durant l'estiu.

2.4. Del "delinqüent habitual" a la banda o grup juvenil

En els inicis dels anys 40, i coincidint "con los años del hambre", a la província de Jaén, José Antonio s'allista a la "Legión" on presta els seus serveis durant sis anys. Aquest home va quedar profundament marcat per l'estada entre els mercenaris i encara avui porta sempre al damunt amb els seus documents personals el "Reglamento, cancionero y plegarias de un Legionario" i en parla amb un gran entusiasme, creient amb una absoluta convicció que aquell període de la seva vida era fonamental i havia suposat una vertadera escola de formació.

Acabat el seu compromís amb La Legión, contreu matrimoni i, amb la seva muller, es posa a viure i treballar en un "cortijo". Allà neixen les dues filles més grans. La misèria i la precarietat de subsistència provoca la necessitat de deixar les seves terres per a cercar nous mitjans i noves possibilitats en altres llocs i emigren cap a Catalunya. D'això fa ja ara uns vint anys.

El seu primer assentament és totalment "itinerant": recorren el Maresme treballant en l'agricultura de manera eventual. On hi havia la feina, allà s'establien i s'allotjaven mentre aquesta durava. Es així com els fills petits han estat batejats arreu de la comarca: Pineda, Malgrat, Canet, Santa Susanna, etc. Actualment totalitzen dotze fills.

Fa uns set anys que aquest home, després de fer de pagès per tota la comarca, s'instal·la amb la família a Mataró on treballa de grufista a una obra, fins que, fa un parell d'anys, l'empresa plegava i es va haver d'acollir al subsidi d'atur. En aquests moments, ha trobat feina de guarda de nit en una obra. Tota la situació d'aquesta família va encapçalada per la qüestió laboral.

La noia gran ja és casada i viu fora de la llar paterna; de totes maneres, sembla que no ha pas fet sort perquè el seu marit és un cèlebre "chorizo" que treballa quan li sembla i la tracta força malament. La segona filla, que treballa a Lloret a la indústria hotelera, va tenir relacions amb un noi; "el chico la dejó con la barriga llena". Per a poder continuar la seva feina, aquesta noia ha hagut de deixar la néta amb els seus pares. La petita té ara deu mesos: un sou de cinc mil pessetes a la setmana bé val aquest sacrifici.

A Lloret també hi treballa un altre fill, en Juanjo; el seu ofici és el de cambrer. Té ara 16 anys i sembla que vol canviar de feina puix que ha demanat la liquidació de l'antiga empresa per a anar a treballar amb un seu oncle a Terrassa on ja havia treballat abans.

Una altra filla que té ara 13 anys treballa en una fàbrica i ingressa dues mil pessetes a la setmana.

La resta dels fills fins a 12 encara estan en edat escolar i alguns d'ells no van encara al col·legi.

Finalment, cal dir que la mare, que està malalta i només té un ronyó, treballa de cuinera a la casa d'uns senyors de Llavanes. Quan està malalta, els petits no van a col·legi i, quan treballa, els petits queden una mica a l'aventura de les preocupacions del pare i del saber fer dels germans més grans.

La imatge de la família, com hem dit més amunt, ve seriosament marcada pels problemes econòmics i pels controls d'una prole tan numerosa. La dona, per la seva banda, està completament convençuda de que l'estada del marit a la Legió pot constituir per ella mateixa un bon antecedent de cara a trobar feina a través d'influències.

En Manuel, el nostre personatge, té ara 15 anys. Segons els seus pares, aquest vailet presenta una conducta inesperada dintre la família. Va anar a l'escola; però no va acabar l'escolaritat, puix que fou expulsat per haver robat un moneder. No té cap certificat d'estudis i ni tant sols expedient escolar.

Els pares voldrien que treballés; però no troben pas una feina per a ell: estan molt preocupats pel seu futur. En Manuel ha manifestat el desig de marxar a treballar amb els firaires; però tampoc la cosa sembla que entusiasmi ni als pares ni a ell mateix.

Després del fet que va provocar l'expulsió de l'escola, ha comès molts robatoris en diferents llocs, tals com botigues, domicili propi, cotxes, etc. i aquestes sustraccions afecten a tota mena d'objectes: roba, ràdios, cassetes, pernils... Ha robat inclús a la seva mare (uns llençols) que va vendre a la mare d'un de la seva colla a qui el marit va abandonar i ella es guanya la vida com pot.

És curiós veure l'historial del nostre vailet: octubre 1977, sustracció d'un rellotge; novembre 1977, una cartera amb 1.500 pessetes; l'any 1978: gener, aliments d'una botiga; febrer, un radiocassette d'un automòbil que es ven a un senyor per 1.000 pessetes; abril, una moto amb la que es dona una gran pinya; maig, una calculadora d'un magatzem que llença a un descampat; maig, material que s'emporta d'una escola... És especialista en sustraccions de l'interior dels automòbils; però els companys de la banda el consideren únicament especialista en el procediment del "tirón".

El que passa és que en Manuel no actua mai sol. Segons els pares, es tracta de tres o quatre amics més petits que ell; però sembla que es tracta d'un grup molt més nombrós integrat per, al menys, nou persones, encara que ells assegurin que és molt més gran.

En Manuel té la gosadia de dir que no ha passat mai pel Tribunal Tutelar de Menors, quan precisament nosaltres l'hem buscat a través dels arxius del mateix Tribunal. Precisament ara està esperant una nova citació per a presentar-s'hi.

Els veïns de la família recomanen l'internament d'en Manuel, però d'altres persones el desaconsellen perquè "saldria peor que no ha entrado", "no le enseñarían nada" o "perdería todo contacto con la familia".

Hi ha una qüestió que no està gens clara:

"Cuando estuvo en un colegio de Barcelona, por la noche, el mismo día de su ingreso, se fugó del internado y compareció en su casa en un taxi que tuvo que pagar su misma madre".

Hi ha encara més qüestions fosques:

"Manuel estuvo en un colegio de monjas de Mataró en donde le hacian fregar los suelos; tuvimos que sacarlo porque ésta no es manera de tratar a un muchacho".

Les reaccions dels pares davant el comportament del seu fill són completament contradictòries; mentre el pare té una actitud extraordinàriament agressiva, puix que el pega amb un fuet que té al menjador i està plenament convençut de que no està bé del cap -"algo debe tener", diu i, inclús se l'emporta a fer la guàrdia de nit a l'obra, la mare, afirmant que el seu fill és normal, manté una actitud de sobreprotecció: procura tenir-lo tan com pot tancat a casa i el deixa dormir fins a les dues de la tarda i també se l'emporta a Llavaneras quan ella va a treballar i el fa treballar en el jardí dels senyors. Malgrat tot, tots estan d'acord que el noi és molt manyós per a fer cosetes a casa i bricolage. En això hi desobreixen les seves possibilitats laborals.

Els pares li donen cent pessetes setmanals per a les seves despeses i diversions i l'única cosa que veritablement els preocupa és que surti amb els amics. Fonamentalment i, en definitiva, l'única cosa que els preocupa es trobar una feina pel noi dient que estaria disposat a treballar en el que sigui. Inclús acceptarien l'internament deseguida en el cas de que es garantitzés a en Manuel l'aprenentatge d'un ofici.

Els productes de les activitats delictives els guarda sempre, en Manuel, a la seva habitació on hi dormen altres germans.

De totes maneres, aparentment, això passava desapercbut per tota la família; fou la mateixa policia que una de les vegades en les que el van anar a buscar, van descobrir el gran magatzem. En aquests moments, a en Manuel se l'inculpa del que ha fet i del que no ha fet: està veritablement marcat per la policia i pels aconteixements. Inclús els seus pares veuen la dificultat de trobar una feina per causa dels seus antecedents.

La mestra que va tenir en Manuel a classe, assegura que el vailet va entrar a l'escola fent ja el quart de bàsica; però no hi ha hagut manera de recuperar els informes i qualificacions de l'escola anterior de Barcelona de la que es confirma que es va fugar, encara que sembla que la seva estada hi fou molt més llarga que la versió precedent de les 24 hores.

A la seva arribada, no sabia pas llegir ni escriure; només lletrejava i era pràcticament analfabet. Amb molts esforços la mestra va lograr que llegís mitjanament bé i que escrivís de la mateixa manera.

En Manuel, durant la seva estada a l'escola, no es va integrar mai al grup de la seva classe: era aïllat, poc comunicatiu. Els germans que encara es troben escolaritzats sembla que en aquest sentit d'aïllament i d'aprenentatge escolar segueixen la mateixa línia d'en Manuel.

Una de les coses que a l'escola cridaven més l'atenció era la temàtica dels seus dibuixos: un cotxe de la policia o simplement la policia perseguint un noi. La mestra no va arribar a comprendre a què responia això fins que es va produir el fet que obrí les portes a tota una problemàtica latent: la sustracció del seu propi moneder. Les coses van succeir d'aquesta manera:

Un bon dia, la mestra deixà el moneder sobre la taula i, en acabar la classe, tres dels seus alumnes es van quedar a treballar i entre ells hi havia en Manuel. Poc més tard, el moneder havia desaparegut.

La mestra va preguntar per separat a cadascun dels tres que s'havien quedat si havien tocat el moneder de sobre la taula. La resposta d'en Manuel fou significativa:

- " ¿Con qué derecho me acusa a mí del robo de su monedero? "

La mestra digué que, com que ell era un dels tres que s'havien quedat, per això l'hi preguntava de la mateixa manera que als altres.

En no treure'n l'aigua clara i, motivada per la insistència d'altres mestres de l'equip, la mestra es va decidir a anar a veure la família i fou a partir d'aquesta visita que va descobrir nous aspectes de tota la problemàtica familiar en la que en Manuel es trobava immers.

D'entrada, la mare negava rotundament que el seu fill hagués robat el moneder. Sota la insistència d'una de les filles grans -sembla que la mare soltera- la mare va anar a buscar les claus i va obrir l'armari en el que efectivament s'hi va trobar el moneder en qüestió. La mestra diu que va veure com l'armari estava ple d'objectes de procedència dubtosa... tot plegat feia suposar que la mare sabia molt bé on era el magatzem de les coses robades per en Manuel.

La família manifestava un tancament hermètic davant la problemàtica que s'intuïa. Cal remarcar que, mentre la mare dóna la impressió d'encobridora de tot i que manifesta una voluntat explícita d'amagar el fons del problema, el pare veu les coses, encara que se'l manté desqualificat i en certa manera maltractat pels mateixos familiars, quedant la família completament dividida en dues bandes i dues postures perfectament definides.⁽³¹⁾

Sembla que, quan va passar l'incident del moneder, en Manuel no estava pas fitxat encara. Anteriorment, hi havia hagut un altre fet de robatori -uns puzzles d'una fàbrica o botiga de joguines- en el que en Manuel hi participà i els amos no volgueren presentar denúncia perquè consideraven el fet com una criaturada i aquesta hagués marcat els seus autors per a tota la vida.

Tot plegat fa pensar en una situació familiar molt problemàtica. Hi ha un dels nens que encara va a l'escola i que té ara aproximadament uns vuit o nou anys, que va representar en un dibuix una habitació amb lliteres i en una d'elles hi havia un home i una dona fent l'acte sexual; això representat amb pèls i senyals. Les altres lliteres estaven ocupades per persones soles.

2.5. Radiografia d'una banda delinqüencial juvenil

Si en la nostra societat individualista, consumista i anònima hi ha algun grup que per la seva cohesió i la seva solidaritat mereixi el nom d'organització perfecta, aquest és certament la banda delinqüencial juvenil o colla o "pandilla" (en castellà) o "gang" (en anglès). Es tracta, efectivament, d'una organització informal; però en el si del grup hi ha unes normes no escrites que tothom observa de manera absoluta i el qui gosa trencar-les rep immediatament la seva lliçó. L'objectiu fonamental del grup és l'amistat i la col·laboració per a "treballar" més solidàriament en contra de la norma social. (32)

La banda juvenil neix ocasionalment amb motiu d'un "golpe" portat col·lectivament per un grup de vailets. Una vegada la banda ja és constituïda, l'ingrés o admissió d'un nou element no és pas decidit sense garanties: s'observa aquest nou element per a veure la seva manera de "treballar" i la prova definitiva és el primer fet col·lectiu i la seva conducta durant aquest.

La jerarquia dintre la banda no s'adquireix de manera gratuïta: cal guanyar-se la confiança i el prestigi i aquest no es pot adquirir si no és a través d'un "curriculum" construït a base de fugues d'institucions, capacitat d'eludir la persecució policial, valentia davant del risc, etc. És l'única manera de construir una reputació i de tenir preponderància davant dels companys.

Tothom és lliure d'abandonar la banda; però, de totes maneres, segons l'afirmació dels mateixos actors, "es más fácil entrar que salir". "Hay quien hace propósitos formales y definitivos de no volver a reincidir; pero manifiesta un miedo cerval al grupo. Es entonces cuando dice: -no volveré a hacerlo... si puedo; pero sus mismos compañeros aseguran que, los que tal cosa manifiestan, no lo lograrán porque no podrán". (33)

Dintre la banda, no es fa res que no sigui en grup. Els que integren el grup consideren que no tenen un cap determinat i que totes les coses es decideixen col·lectivament; però, sembla que hi ha un personatge que sobresurt constantment i a qui s'admira per la seva gosadia i la seva capacitat d'afrontar el perill i les dificultats i de prendre iniciatives que, de fet, tothom segueix.

Dintre la banda també és on s'aprenen les tècniques d'obrir els automòbils, d'escapar el perill i tota mena de trucs per a obrir finestres, fondre reixes, saltar per llocs perillosos, etc.

Abans de planejar un "golpe", diuen els nois que "es preciso pensar mucho"; les coses no es poden fer si no es preveuen tots els riscos possibles i ningú no s'ha d'exposar més del necessari.

Els fruits dels "treballs" es reparteixen equitativament entre tots i, quan un de la banda té diners i els altres no, s'actua sempre segons les possibilitats generals, de manera que tothom pugui participar en el que es fa.

- "Si, por ejemplo, la entrada a un cine cuesta 65 pesetas y somos cuatro y sólo contamos con 200 pesetas, nadie entra en el cine".

Les traïcions a la banda són durament castigades. Evidentment, aquestes deslleialtats consisteixen o en el típic "chivatazo" o en amagar part del fruit obtingut d'un "golpe".

- "Cuando la policía nos coge, siempre culpamos a quien se escapó. El truco consiste en no decir jamás la verdad para eludir responsabilidades. Siempre hay alguno que se "chiva" y habla más de la cuenta; pero lo normal es atenerse a la "ley del grupo". La gracia consiste en realizar los "golpes" sin que te vean y en saber eludir la persecución".

De totes maneres, el "chivato" no té perdó i la banda el castiga durament i se'l carreguen.

- "Cuando alguno ha estafado i no pone en común algo que ha robado, recibe su lección".

Entre dos se l'emporten al bosc i el peguen. Cal notar que, després d'una gesta, a tot membre se'l registra per a que no s'estafi a la collectivitat i la distribució de les coses logrades sigui veritablement equitativa.

Quan es fa un "golpe", cada membre de la banda juga el seu paper insubstituïble i, segons la planificació prèvia, és el que sap fer millor, amb tota garantia. I, en casos de situacions extremes de perill i de risc, es procura fer tota mena de truculències per a lograr que el màxim de membres de la banda en surtin lliures.

Els "golpes" presenten varietats molt complexes, des de la sustracció d'automòbils o de motos, fins a l'assalt a una botiga, des del "tirón" d'un moneder fins a la penetració a una institució escolar. . . . L'hora d'aquestes accions solen ésser de preferència la nit o, almenys, la vesprada; però, de totes maneres, quan després d'haver-ho "estudiat", saben que en un determinat lloc hi ha diners, l'hora de l'acció no té cap mena de preferència.

La banda, no solament actua conjuntament, sinó que també es divideix en grup, i fins i tot s'hi discuteix. I, quan per la causa que sigui, algú l'ha abandonat, sempre sap que hi trobarà igualment uns amics amb qui divertir-se.

El fet de l'actuació en grup dóna força als membres integrants. No passen basarda davant del risc perquè l'actuació és conjunta i preparada; en solitari, estan completament segurs que no ho farien.

El fruit dels robatoris serveix per a comprar "porros", "chocolate", per a anar a la fira, per a anar als franckfurts, per a divertir-se... Hi ha un individu "perista", d'un nom molt suggestiu, que negocia amb els vaillets: compra el que han robat, els procura la droga... En els tractes comercials d'aquesta mena, hi ha encara un intent d'explotació per part d'aquest personatge; el regateig és constant i els vaillets saben molt bé que disposen d'un arma decisiva i és la d'amenaçar-lo amb denunciar-lo a la policia. A partir d'aquest moment, el perista sol refer automàticament les seves condicions. Els nois tenen la impressió que sempre guanyen i, sobretot, especulen amb la droga: d'una barra que els pot haver costat dues mil pessetes, fent-la a troços, en poden doblar el preu.

¿Quines relacions tenen els nois de cara a les seves famílies?

- "A nuestra familia les contamos lo que queremos. A veces hablamos de lo que hemos hecho y otras veces no decimos nada. Casi siempre queda un cierto resquemor de no haber obrado rectamente; pero esto, en definitiva, no es para nosotros mas que un juego que requiere una considerable dosis de habilidad".

Hi ha una altra banda en un barri veí que, segons ells, té un autèntic "jefe". A vegades, hi ha hagut baralles entre ells; però sempre per coses petites o tonteries. Per exemple, a partir de la llenya del foc de Sant Joan on la discussió nasqué del fet que uns anaven a apoderar-se de la llenya preparada pels altres. Sempre es tracta de coses així. En una d'aquestes discussions, en les que s'actua amb una gran agressivitat i violència, a un el van tenir lligat a un arbre tres dies i no es va poder alliberar fins que els mateixos segrestadors ho van fer. (34)

Per a les seves gestes, usen armes de foc i, sobretot, ganivets automàtics: és així com solen intimidar les seves víctimes. De totes maneres manifesten una por cervical a matar o a fer mal; aquests instruments només serveixen per a acovardir, per a atemorir o per a desafiar. La veritat és que s'actua sense cap mena de por al risc o al perill.

L'estratègia per a l'adquisició d'aquestes armes és donar un cop ben donat a un sereno i apoderar-se de la seva pistola o provocar la caiguda d'un policia o guàrdia civil persecutor apoderant-se de la seva arma; tant pot ésser aleshores una metralleta com una pistola.

De totes maneres, entre els vaillets sempre hi ha qui és més arriscat que un altre; s'expliquen casos de nois que han arribat a disparar una arma a terra o a l'aire per a acovardir la víctima i, inclús, l'intent d'apoderar-se d'una metralleta que estava penjada al costat de la reixa del calabós de la presó local i, com que el giny no passava, la metralleta es va disparar en ràfega i va deixar senyals a la paret d'enfront i a la porta, que va quedar completament foradada.

- "Y si en aquel momento llega a entrar alguna persona, ¿qué hubiera pasado?", li diu algú.

- "Pues mala suerte para él".

Aquí qui juga un paper molt notable com incitadora és la nena. Ella mai participa directament en els "golpes"; però és qui demana constantment diners als vaillets per a poder sortir amb ella. És la que condiona definitivament la seva manera d'actuar. Quan alguna vegada han participat, ha estat per a fer funcions de vigilància; però la veritat és que sempre tenen por i desapareixen a la meitat del "treball".

- "A pesar de ello, siempre están pidiendo dinero y desean gastar. El dinero lo quieren para anillos, pendientes y... tonterías".

Surten molt amb les mateixes noies; però aquestes tampoco no són constants. "Varían como la dirección del viento".

- "Los chicos nos ligamos a alguna chica determinada de vez en cuando. En esto hacemos lo que podemos."

- "O te dejas o te violó, alguno ha dicho".

El contacte amb la policia fa certa basarda: "hace una cierta cosa". El tracte de la policia és les amenaces, els cops i, en alguns casos s'ha donat la tortura. En concret, per exemple, amb unes pinces, la policia els aixeca les ungles i això és molt dolorós. A més, s'han passat fins a tres dies tancats al calabós i sense menjar. Tampoco són excepcionals els casos en que la policia ha emmanillat un menor

Alguns de la banda estan internats en institucions del Tribunal de Menors on hi romanen un període de temps variable segons els acords que es prenguin per part del jutge. Normalment, repeteixen els seus ingressos i les seves sortides.

Els que hi estan internats, només pel fet d'haver estat dins per una decisió del jutge, manifesten el seu malestar i la seva voluntat explícita de no permanèixer-hi. És per aquest motiu que molts s'escapen. No són excepcionals els nois que a l'internat no han estat mai visitats per la família, com si els haguessin abandonat completament a la seva sort. Sembla que per a aquests es fa molt difícil la rehabilitació, puix que ¿qui es farà càrrec d'ells quan surtin? Aquest oblit de la família certament pot ésser un factor determinant, per la manca de garanties i de possibilitats de resocialització; hi haurà en un futur, a vegades ben pròxim, una certa manca de receptivitat per part de la seva família.

Aquesta incertesa i inseguretat per part d'alguns té l'aggravant que està carregada de consciència: és a dir, no s'ignora en absolut que, a partir dels 16 anys, el joc infantil ja s'ha acabat i que qualsevol reincidència portarà immediatament a la presó. Aquesta possibilitat no es descarta en absolut en un futur més o menys pròxim.

D'altres, però, les perspectives de futur que tenen a la sortida no són pas tan negres: pensen prosseguir els seus estudis. De totes maneres no pensen pas tornar a la institució si no és perquè els obliguen, és a dir, perquè els hi tornen a portar una altra vegada.

Es curiós veure com davant d'un futur "segur", que vol dir amb treball i estabilitat, els vaillets asseguren que deixarien la banda "puesto que entonces tendría todo lo que quiero". De totes maneres, aquesta afirmació admet matisos en la força mateixa en que ha estat expressada, és a dir, les coses no són pas talment clares per a tothom.

Malgrat tot, tots reconeixen que, si als 16 anys tenen la sort de trobar un treball, abandonen immediatament aquesta vida. Citen moltíssims casos en els que això ha passat.

Parlant d'aquesta possibilitat de canvi o de regeneració futura, algú ha proposat l'exemple del Lute que, des del fons mateix de la vida delictiva, havia trobat un camí per a promocionar-se i adoptar una altra escala de valors; però la reflexió del noi no es fa esperar:

- "Esto es verdad. Pero, ¿cuántos hechos no ha cometido anteriormente y cuántas veces se ha fugado?."

El mèrit no és la regeneració o el canvi de vida, sinó la seva vida passada i les gestes comeses. Això és el que el fa digne d'admiració.

Fins aquí el relat de la banda. Anem a penetrar a l'interior de la mateixa per a veure de llegir-hi el context sòcio-històric-familiar d'un parell de personatges que hi pertanyen.

El pare d'en Celio és a Badajoz i està malalt, silicòtic, des de fa quatre o cinc anys. A més, és un home molt aviciat al alcohol.

La mare, per la seva banda, és una egofsta que únicament té interès pels diners i, de fet, n'ha pogut aplegar alguns d'un fill que es va morir abans d'anar al servei militar. (750.000 pessetes), la invalidesa del pare, la indemnització pertinent de la mina on havia treballat el seu marit. Es tracta d'una dona que es despreocupa totalment dels seus vuit fills que encara viuen. Per exemple, n'hi ha un, del qual, des dels vuit anys, que se'n va anar amb uns firaires, no se'n ha sabut mai més res; ara ja n'ha de tenir vora trenta.

Pel que respecta a en Celio, quan la mare encara vivia a Mataró, no en volia saber mai res i ni tan sols sabia on parava. Algú de la família li deia: "hoy he visto a Celio por el mercado". I ella responia immediatament: "Ah!, ¿si?, ahora voy!"; però, efectivament, no feia absolutament res per a buscar-lo ni per a ocupar-se'n.

Cap dels germans o cunyats que viuen a Mataró no vol el Celio a casa seva, ni tampoc en vol saber res; porta massa complicacions tenir-lo a casa. Per aquest vaillet, que un dia d'aquests complirà 16

anys, no queda més alternativa que l'acolliment que pugui trobar entre els amics. No són rares les nits que ha hagut d'aixoplugar-se sota un pont. Va viure un temps amb una seva tia; però avui era a casa i demà no hi compareixia.

- "La primera vez que robé lo hice con unos chicos mayores que ya habían hecho la mili. A partir de aquí empezó ya todo".

Hi ha plena consciència entre els familiars de que en Celio no és dolent; però ningú el vol a casa. Una cunyada, que ja té un altre germà acollit al domicili, no té espai físic perquè té, a més, cinc filles i han de dormir de qualsevol manera. La seva casa dona una imatge depriment de brutícia i desordre; sembla una persona desbordada pels acon-teixements. Les germanes, per la seva banda, estan plenament convençudes que del vailet se'n ha d'ocupar la seva mare perquè té diners i mitjans i no ha donat mai ni cinc cèntims a ningú. El curiós és que, uns i altres, estan segurs que, en les circumstàncies actuals, en Celio ja és carn de presó.

Quines possibilitats queden a en Celio per a sobreviure? La mentalitat dels parents no tant pròxims a la família és que a aquesta mena de nois que no volen creure i que només fan que cometre desgrà-cies per aquí i per allà, és completament necessari castigar-los fort per a fer-los anar pel bon camí.

- "Por favor, dígame que no vuelva a Mataró porque aquí no tiene nada que hacer. Que se vaya al pueblo con su padre que es quien tiene que ocuparse de él".

Però en Celio no tornarà a casa del pare i no solament perquè la mare no el vol, sinó perquè ell té por del contagi del pare.

En aquests moments el noi està internat. En Celio no volia ésser internat i demanava a la seva mare que el tragués; però la mare està més tranquil·la econòmicament i de fet si en Celio està al col·legi. D'aquesta manera se'n desinteressa, hi ha qui en té cura i ella no el va mai a veure.

- "Ahí te quedas!".

No li ha enviat mai un cèntim ni quan en Celio li deia que allò no anava. Sembla com si la mare hagués posat els seus fills al món i des-prés se'n hagués despreocupat. Es desprèn d'ells. Només en vol els diners.

La cunyada mateixa judica la família del seu marit de manera molt dura: són aviciats i viuen com els gitanos. Ella està casada amb un germà d'en Celio, en Miguel, de qui té cinc filles, la més petita de les quals té quatre anys i la més gran dotze i, a més, acull a casa un altre germà que no sabia on anar. Tant en Miguel com el seu germà treballaven en una empresa de cultiu de clavells des de feia deu anys. Recentment, el 7 de juny, els dos germans es van barallar a cops de ganivet i van acabar ambdós demanant el compte.

En aquests moments no entren més ingressos que els de la seva dona que treballa en la neteja d'unes escoles de 5 a 9 del matí i els vespres. Per altra banda, sembla que en Miguel és tant o més aviciat que el seu pare, puix que és un borratxo i un jugador. Dona la impressió que s'ha oblidat de les cinc filles que té a casa.

Aquesta és la breu història d'en Celio, un dels elements més significats de la banda i que, en aquests moments, ha intentat més d'una vegada la fuga de la institució.

La mare d'en Paco fa cinc anys que és vídua. Són 14 germans i provenen de Cehejín, província de Múrcia. De tants fills, només hi ha hagut problemes de relació amb en Paco.

La mare observa que, des de que manca el pare, el vailet, que té ara 14 anys, no fila pas prim. Malgrat tot, no s'atreveix a atribuir els problemes d'en Paco a la falta del pare, perquè, per altra banda, observa que hi ha molts nois que tenen encara el pare i els passa exactament el mateix.

Tot el problema del noi és el dels amics. La mare intenta fer-lo reflexionar; però, des de que es troba amb els amics, en Paco està perdut. Inclús un noi de Vilassar, que estava internat amb ell, en certa ocasió va telefonar a la mare dient-li que era necessari que en Paco abandonés el seu grup d'amics perquè sortia amb uns nois que eren perillosos i anaven pel mal camí. Els noms que més sovint han estat dits, són precisament de la banda i el lloc on es troben és en una casa de joc del mateix barri.

Per altra banda, en Paco és plenament conscient de la força de cohesió de la banda i té autèntica por. Inclús dintre l'internat, es menja l'entrepà d'amagat perquè aquests amics no li prenguin. Voldria deixar el grup a la seva sortida; però no està gens segur de si això serà possible.

En Paco s'esquitlla de la família. Les darreres fires de Mataró la mare li feu la promesa de portar-lo als toros amb els germans. El va deixar a la porta de l'Església dient-li: "Espérate que ahora venimos". De fet, encara l'esperen: va desaparèixer des de diumenge al matí fins dilluns al vespre.

Per altra banda, a casa, en Paco és un vailet completament normal i molt afectuós amb els seus germans. De casa no ha agafat mai res.

La mare estava fent els tràmits per a internar-lo a la Protecció de Menors i encara guarda tota la documentació i, mentrestant ho gestionava, van succeir uns fets que van ésser la causa del seu internament en una institució del Tribunal.

La mare té molt bona impressió de l'escola del Tribunal Tutelar de Menors. Pel Nadal es va fer un acte pels pares i els van ensenyar el col·legi, els van fer una xerrada i van estar molt amables amb ells.

Aquesta és la breu història d'en Paco, un element més de la banda.

El cas d'en Manuel ens va portar directament al coneixement intern i extern de la banda juvenil. Nosaltres podíem haver continuat en la descripció de tots i cadascun dels integrants de la banda; però vam tenir la impressió que no es tractava tant de fer un estudi exhaustiu de la mateixa, com de poder oferir alguns aspectes que en fossin com una pinzellada en negatiu. Ja es comprèn que la temàtica és prou apassionant com per a no abandonar-la a mig fer. En el nostre cas, tallem aquí ben a desgrat nostre.

I aquí acabem les monografies dels "delinqüents juvenils" de Mataró que interessien a la facultat reformadora. (35)

3. Aspectes principals de la facultat protectora

La facultat protectora es refereix "a la protecció jurídica dels menors de setze anys contra l'indigne exercici del dret de guarda i educació" (Codi civil, Art. 9, 3a.). Comprèn efectivament els mals tractes, consells o exemples corruptors i alguns casos que han estat inclosos en el Codi penal (Art. 584, números 5, 6, 8, 10, 11 y 12) i en la llei del 23 de juliol de 1903 (Art. 3).

Segons com vagin les coses, es pot arribar a suspendre l'exercici del dret a la guarda i educació dels menors.

Les actuacions del Tribunal Tutelar de Menors en aquest aspecte són, fonamentalment, dues: l'una és la "tutela en vigilància", és a dir, l'acord pres per la instància jurídica dels menors i que els deixa en mans de persones, familiars o no, que en prenguin la tutela preocupant-se de la seva cura i educació; l'altra, sobre la qual el Tribunal no exerceix una directa competència i que queda reservada a la decisió de la Junta Provincial de Protecció de Menors, que consisteix en l'internament del menor en una institució pròpia que s'ocupa no solament de la instrucció i educació, sinó també de la formació professional del menor.

És d'aquestes dues actuacions que volem ocupar-nos ara.

3.1. La tutela de vigilància

A Mataró, en aquests moments, hi ha 17 casos familiars en aquestes condicions que totalitzen un col·lectiu de 39 menors. De totes maneres, les dades que consten als arxius del Tribunal són molt antigues, (dels anys 1956-1960) i molts d'aquests menors ja no depenen del Tribunal per l'edat i altres ja han estat internats en institucions per manca de seguretat dels tutors en la missió que els havia estat confiada.

La "tutela en vigilància" és controlada des de les instàncies del Tribunal per uns "visitadors" que tenen la preocupació de visitar, com diu la mateixa paraula, la família i saber de la conducta i de les maneres de fer tant dels tutelats com dels mateixos tutors. (36)

És per causa de l'existència d'aquesta figura jurídica a Mataró, que ens hem interessat per a conèixer des de l'interior un cas de "tutela en vigilància" del que lliurem tot seguit la monografia.

Una dona, prostituta, té tres fills, dos nois i una noia, dels que pràcticament és incapaç d'ocupar-se. Donada la situació de la mare, un noi i una noia van a parar a casa d'uns oncles dels que ella és la germana de la mare i l'altre noi va a càrrec de l'altra germana de la mare, casada. Cal notar que aquestes ties comencen a fer-se càrrec dels nebots des que aquests tenen dies. És a dir, tot just després d'haver nascut; la mare només ha fet que posar-los al món i després es desinteressa completament dels seus fills.

Amb una periodicitat irregular, es van rebent visites d'algú del Tribunal que ve a observar la situació real en que es troben els menors i s'interessa per la conducta dels mateixos. De menuts, aquesta periodicitat era sovintejada i ara, que ja són grans, és més espaiada, és a dir, cada set o vuit mesos.

En Miguel, actualment, ja té 17 anys i treballa en una fàbrica les tardes i fa hores en una carnisseria els matins perquè comença a organitzar els seus estalvis preparant el casament.

La seva conducta és irreprotxable: cada setmana entrega el que guanya i el seu comportament és certament afectuós i agrafit. Per altra banda, els tutors l'aprecien tant o més que als seus fills.

L'actitud de la mare, per la seva banda, és tremendament egoïsta: va acusar en Miguel d'haver provocat l'embaràs de la seva primera nòvia. Segons els nostres informants, aquesta noia era d'unes característiques no massa recomanables. La mare va portar la denúncia a instàncies del Tribunal Tutelar de Menors; pretenia amb això forçar el casament del vailet i atorgar-se ella la facultat de donar-li l'autorització com a mare.

La decisió del Tribunal fou precisament que la potestat absoluta la tenia la mare, davant la protesta dels tutors que, després d'haver-se fet càrrec d'en Miguel des que tenia vuit dies, reivindicaven el dret de prendre ells la decisió. Efectivament, la mare havia renunciat per escrit a tot dret de pàtria potestat sobre els seus fills.

- "Si em punxen, no em surt sang", diuen els tutors davant la sorpresa de la postura del Tribunal.

L'assumpte es va cloure quan en Miguel va sospitar que la nòvia no podia estar embarassada i ho va fer analitzar.

- "Jo veia que allò no podia ésser perquè, després d'haver-ho fet tantes vegades, no era possible que aquella noia esperés un nen", diu ell amb tota la naturalitat del món.

En Miguel va tenir raó i de la qüestió no se'n parlà més.

El propòsit i intenció de la mare era el d'exercir els drets paternals sobre el seu fill (el pare ningú pot dir qui és) i d'aquesta manera poder assegurar-se un pervindre fàcil vivint a costa del seu fill casat.

- "Si conegués el meu pare, jo tindria més colors que l'arc iris", diu ell volent indicar la impossibilitat d'identificar-lo per causa de la multiplicitat d'homes que havien freqüentat la seva mare.

En Miguel, per la seva banda, no pot dissimular de cap manera el seu poc afecte envers la seva mare a la que atribueix únicament el mèrit d'haver-lo posat en aquest món. Ella té ara aproximadament quaranta quatre anys i acaba de trobar una certa estabilitat havent contractat matrimoni.

Pel que fa a Sònia, la germana d'en Miguel que va ésser acollida pels mateixos oncles, actualment ja és casada. Aquesta nena, quan encara tenia 14 anys, interrogava constantment els tutors sobre el per què de la seva tutoria i sobre la història exacta de la seva mare. Els seus oncles sempre defugien la qüestió dient-li que no tingués pressa en saber-ho; però la inquietud de la nena s'incrementava a un ritme impressionant.

Un bon dia una companya de la fàbrica li ho va explicar i fou tan forta la impressió produïda en l'ànim de Sònia que es va prendre unes pastilles intentant suïcidar-se. Fou ingressada immediatament a l'Hospital Clínic de Barcelona des d'on, tot seguit, cridaven els tutors per a saber la veritat dels fets.

La recomanació immediata fou l'internament de la nena, internament que, per decisió del Tribunal, es realitzava per un període de tres anys al col·legi de les Germanes de la Creu del Bon Pastor, al carrer Císter de Barcelona.

- "Quan ens van proposar l'internament en un col·legi, nosaltres vam invocar les dificultats econòmiques. Al cap i a la fi som treballadors i no podíem pas pagar qualsevol mena de col·legi".

La criatura en va sortir molt afectada i tenia realment unes maneres ben estranyes d'actuar: es pintava molt i caminava d'una manera postissa i provocativa. Va costar fer-li veure que allò no podia ésser. Posteriorment, iniciava unes relacions amb el qui avui és el seu marit.

- "Viuen molt bé i el marit té una posició social destacada. Veritablement està molt ben casada".

3.2. Les institucions de la Protecció de Menors

Les situacions familiars dels internats són molt semblants a les trobades en els casos dels "delinqüents juvenils": la mare que treballa tota la setmana a casa d'uns senyors, mares vídues, gran nombre de germans (vuit o nou), degradació manifesta de les possibilitats econòmiques, mares solteres, pares separats....

Les motivacions que expliquen el seu internament són fonamentalment dues: els problemes econòmics i els familiars.

Des del punt de vista de l'intern, la pressió institucional aquí no té la mateixa força que a les institucions del Tribunal de Menors.

- "Aquí tenemos libertad, puesto que el reformatorio es casi una prisión. Aparte de algunas cosas de la comida que te las has de tragar como sea, aquí los castigos no són duros: copiar, quedarse sin televisión..."

La majoria dels interns fa sis anys o més que viuen a la institució.

- "Hacemos muchas actividades -dienen les nenes- por ejemplo, fiestas, la celebración del día de la familia, convivencias, colonias... A menudo, la organización de estos actos nos responsabiliza es decir, las mayores hacemos de monitoras de las más pequeñas".

Quasi tots els interns passen el fi de setmana amb la família des del divendres a la tarda al diumenge a la nit. Els que es queden poden sortir els dissabtes a la tarda i els diumenges. És aleshores que aprofiten per a veure's amb elements de l'altre sexe amb qui fan amistat i "convivències" (com diuen les nenes).

- "De todas formas, los días mas aburridos para los que nos quedamos son los fines de semana", diuen els nens.

Els nens es queixen molt dels càstigs: privació del sopar, "plantons" al pati... Les causes d'aquests castigs són el fer "follón" o "jaleo" les nits al dormitori.⁽³⁷⁾ També es queixen de la gran quantitat de rates.

L'horari d'aquestes institucions comença entre les 7'15 del matí o les 8 fins a dos quarts de deu o dos quarts d'onze de la nit. Depèn també dels programes que donin a la televisió. Fan la neteja de la casa i tenen dues classes al matí i dues a la tarda. Des de les cinc de la tarda, quan s'acaba l'horari escolar, disposen d'unes tres hores de temps lliure.

Quan s'acaba el curs escolar, la majoria marxa de vacances a casa seva. Els que es queden és perquè les condicions familiars no permeten l'acolliment del menor en unes garanties mínimes d'estabilitat, no solament per causa de la degradació del context sinó també per causa de les vacances dels mateixos pares. Per a aquests, s'organitzen excursions, es banyen a la piscina i algun dia van a la platja...

- "Tenemos un grupo de excursionismo que, durante las vacaciones piensa hacer una salida a Maranges haciendo un breve período de campamento", diuen els nois.

¿D'on treuen els diners per a les seves coses? Generalment, els prové de la mateixa família que els els dona. També se'ls prenen els uns als altres i, en alguns casos, algun educador els en facilita algunes quantitats.

- "Tenemos un sistema de puntuación en relación directa con la conducta o los méritos adquiridos en el aprendizaje escolar. Estos puntos son reconvertibles en pesetas, a razón de 300 puntos = 100 pesetas", diuen les nenes.

S'observa que els nens gaudeixen de molta més llibertat que les nenes: van molt poc al poble i només alguna que altra vegada a les festes. La seva il·lusió és comprar-se llaminadures.

Quan estan malalts i necessiten una atenció especial els porten a les poblacions més pròximes per a rebre l'assistència sanitària adequada.

- "Un día tuvimos la visita de los niños de la Prote que vinieron a vernos. Fue una jornada muy agradable: hicimos convivencia, baile e hicimos una merienda juntos".

Quan surten, tant ells com elles, tenen les seves preferències en anar a menjar la fruita dels arbres de la rodalia. Aquest costum ha fet que la institució estigui completament marcada.

- "Cuando pasa algo, siempre se nos acusa sistemáticamente a nosotros, tanto por parte de los vecinos como de la policía. A nosotros la policía nos asusta mucho, aunque jamás nos ha pegado", diuen els nens.

"Este trato diferencial sale por todos los lados: cuando vamos a coger el tren, si no tenemos cambio, no nos quieren despachar el billete, mientras que a los otros pasajeros no les ponen inconvenientes. Por qué a nosotros sí y a ellos no?".

Entre els nois, són excepcionals els casos d'individus que hagin contactat amb centres o grups juvenils. Les seves sortides solen ésser als cinemes i als bars de les rodalies.

De cara al seu futur, malgrat les seves fantasies -ésser ballarina, cantant o artista- la majoria pensa treballar, alguns estudiar formació professional i l'excepció ha arribat a pensar en estudis superiors. En definitiva, les perspectives són d'aprendre un ofici de la manera més qualificada possible.

Sobre la institució, els nen diuen que no portarien cap company a l'internat; és a dir, no recomanarien el col·legi a ningú. Per altra banda, es manifesten clarament per a que la institució sigui mixta.

Finalment, diem que a les institucions portades per religiosos hi compta molt l'element religiós. És a dir, la simbologia religiosa entra plenament a la seva vida:

- "y... entonces... rezamos para que no lloviera. Y, efectivamente, no llovió".

Com anècdota final, cal dir que les nenes parlen amb una veritable obsessió dels homes que els han entrat, de nits, amb ànim de robar

i dels que han trobat per les rodalies i que, quan elles passen, es despullen amb una intenció clarament exhibicionista.

4. Els actors del control social

El problema social que analitzem en la present recerca acusaria una parcialitat informativa i, per tant, de greus defectes d'objectivitat, si no tinguéssim present la perspectiva del problema des d'un altre punt de vista: el dels actors del control social. Creiem que es tracta de persones directament vinculades amb el problema salvant únicament el matís de que hi juguen certament un paper molt diferent.

La societat funciona amb uns sistemes de valors i de normes, que legitimen tota una manera d'actuar i aquesta disposa d'uns mecanismes que, de manera automàtica, exerceixen un control per a garantir el bon funcionament de l'engranatge.

Un d'aquests mecanismes és el que nosaltres anomenem aquí "agents del control social", els quals no han pas d'ésser automàticament ni necessàriament repressius i de coacció; sinó que poden ésser molt bé elements educatius, integradors, preventius, etc.

Voldríem aportar aquí la visió que ells tenen de la problemàtica delinquencial juvenil, com valoren el fenomen, quina és la seva actitud enfront d'aquesta, fins a quin punt les seves accions són positives de cara a un millorament de la situació, les causes últimes que ells descobreixen, de quins mitjans disposen en el seu paper d'actors del control social, quines són veritablement les contradiccions internes del sistema. . .

Tot plegat seran elements a tenir en compte a l'hora de l'anàlisi crítica i quan arribi el moment de relacionar les dades obtingudes en la recerca a fi d'intentar donar una visió globalitzada del problema.

En el transcurs de la nostra exposició farem referència més d'una vegada a les instàncies superiors i institucions del Tribunal Tutelar de Menors relacionades directament amb tot el contingut de la nostra investigació. Sovint potser aquesta referència serà crítica i, fins i tot, potser molt agra. Intencionalment, però, voldria ésser sempre transmesa amb la mateixa objectivitat amb la que ens ha estat lliurada. Malgrat tot, si en tota la relació que segueix s'hi observa la manca d'aquesta qualitat, serà sempre un defecte, no de l'informant, sinó dels transmissors d'aquesta informació.

4.1. L'administrador de la justícia

Quan es tracta d'una persona molt conscient de quin hauria d'ésser el seu paper, es troba en una constant contradicció puix que confessa que l'haver d'enviar la gent a la presó quan una conducta delictiva ha quedat provada és una opció massa limitada. A la presó aquella persona es degenera i esdevé fàcilment un delinqüent habitual; si es tracta de menors, cal trametre el possible culpable al Tribunal Tutelar de Menors que no

fa més que el que bonament pot. Hi ha una seriosa dificultat a trobar institucions com l'Institut de Reinserció Social (IRES) o (OBINSO) que, d'una manera professionalitzada, es dediquin a la resocialització del delinqüent.

La intranquil·litat del desordre ciutadà ha alertat l'opinió pública pressionant les Forces d'Ordre Públic, policia o guàrdia civil, cap a una actitud més controladora dels aconteixements. Aquest és el motiu de l'augment de la delinqüència, que és més aparent que real.

Cal tenir present que les causes de la delinqüència són molt aleatòries i conjunturals: l'atur i la crisi econòmica present, per exemple, generen més necessitats econòmiques; és per això que, fins a cert punt, és lògic que en l'actualitat s'experimenti un increment de delictes contra la propietat, de la mateixa manera que, durant la primavera s'observa una major abundància de delictes sexuals i que durant els dies de vaga escolar són notables els robatoris en camps i hortes amb el consegüent mal humor i enuig dels pagesos.

Malgrat tot, no es pot pas dir que tota l'explicació radiqui en causes de tipus aleatori. L'experiència professional d'un magistrat detecta unes constants en els fets delictius, principalment pel que fa a la delinqüència juvenil.

- Desorganització familiar del tipus que sigui: alcoholisme, separacions, discussions, abundància de fills... Normalment, les famílies dels acusats que freqüenten la justícia no són pas el que en podríem dir "famílies usuals".
- Efluvi migratori que ha provocat un desarrelament i una no integració en la comunitat receptiva, en molts dels casos. És difícil trobar una conducta desviada en famílies i persones que han fet un esforç d'integració.
- Abundància de fills que comporta consegüentment la impossibilitat d'un mínim control familiar.

4.2. Els gestors de l'ordre ciutadà

Respiren, per la seva banda, una positiva inquietud davant del problema. Els qui ja tenen una llarga experiència professional donen una sensació de cansament per causa del desgast de la seva vida. Les contradiccions constants en les que es troben immersos per la seva mateixa pràctica professional han fet ja forat: persones extraordinàries i amb gran dedicació, malgrat les seves possibilitats constants de corrupció molt temptadores en els temps que es passava autèntica gana, veuen créixer un corrent d'odi envers el que representen i el que són fonamentat en coses que no són veritat.

- "Yo, personalmente, he dado una sola bofetada en mi vida por causa de un exhibicionista".

Els més joves semblen viure enmig d'una visió ideal de la societat; però amb consciència clara d'estar enfront d'una problemàtica que, ells sols, no podran resoldre. El seu sentiment de frustració és fort quan veuen que la justícia no es fa ressó ni de la denúncia ni de la perillositat del delicte.

Segons les forces de l'ordre, les causes que incideixen o expliquen la delinqüència juvenil són varies; però n'hi ha dues que són decisives:

- La família que no dona pautes educatives, sigui perquè no pot donar-les a causa de la seva condició socio-econòmica o la seva desorganització, sigui per causa de la incapacitat dels pares per a donar unes normes que ells mai no han tingut.
- L'Església també té una gran responsabilitat, puix que va donar un codi de costums morals i ètics que després ha negat. L'Església, en certa manera, ha desertat de la seva missió essencial i insubstituïble.
- "... y, ahora, la Iglesia se escandaliza de que los socialistas propugnen la escuela única y laica. Pues creo que no hay motivo de escándalo. ¿Qué se pensaban? Si ellos no inciden en el fondo de la cuestión y dejan de sostener sus posturas por respeto humano o por la razón que sea, ¿qué hay de extraño en que los socialistas sostengan posturas extremas? En la misma historia de España pueden hallarse ya tradiciones ideológicas de esta índole".

Altres, tot ampliant els conceptes abans exposats, matisen les causes afirmant que aquesta manera de fer i de comportar-se és conseqüència, en part, de la manca de responsabilitat de mestres, educadors, capellans... que no solament deixen d'inculcar uns valors morals, sinó que també es desenten plenament de la problemàtica, negant qualsevol col·laboració. Fugen del fons del problema dient que això és feina de la policia.

No es pot parlar d'un determinisme en el fenomen de la delinqüència; és a dir, les causalitats o factors de tipus sociològic (pobresa, família, escola, barri...) no són pas definitius. Moltes vegades es reben ordres de busca i captura de menors que són fills de grans personalitats; Això és ben freqüent i no coincideix amb cap paràmetre social. Aquesta delinqüència juvenil de "cuello blanco" és d'un embalum important i que no passa mai per estadístiques. El tracte que es dona a la delinqüència juvenil de classe alta es pot resumir en la frase:

- "Todos somos iguales ante la ley; pero no todos pueden defenderse igual delante de la ley".

És un signe més de la desintegració d'una joventut que no té cap cota moral i cap referència ètica en la seva jerarquia de valors.

No podem pas tallar tots els anomenats delinqüents amb un mateix patró; cal distingir entre el delinqüent habitual i l'ocasional. Aquest darrer no té massa relevància perquè, després de l'ocasió circumstancial que ha donat peu a la conducta castigada ja s'ha acabat tot.

L'habitual, en canvi, és molt difícil de regenerar i quan aquesta regeneració es dona és que hi ha hagut una tercera persona que ha provocat l'evolució de la conducta. Pensem explícitament que cal donar-los oportunitats; però aquestes han de tenir un cert límit i, quan aquest s'acaba, la societat té dret a que se la protegeixi de persones que s'han manifestat obertament perilloses.

La delinqüència juvenil, per la seva banda, presenta unes possibilitats que, si la societat fos capaç d'actualitzar-les, el problema no seria ni molt menys tan agut. En concret, per exemple, si els menors tinguessin l'oportunitat de trobar treball als 16 anys, la seva vida canviaria; el treball els proporciona diners i aquests els permeten portar un ritme de vida més o menys normalitzat: cinema, discoteques... i també poder trobar una noia que els pot ésser de gran ajuda.

El menor roba per a tenir el que no té: jocs, diversions, menjar, etc. Un delinqüent juvenil va robar de dins un automòbil la quantitat de 70.000 pessetes i se'n va anar a gastar-les als autoxocs de la fira, sopars amb els amics... No és gens estrany que en moltes de les accions delictives dels menors s'hi trobi, en un pla amagat, una persona adulta que juga el paper d'"incitador i estímul" i és qui, en definitiva, negocia amb tot el que ha estat robat.

És digne de tenir en compte la conducta dels adolescents quan són agafats

- "En el momento de los interrogatorios se muestran con un considerable desparpajo. Adoptan una postura de perdonavidas, ya que saben que no se les puede maltratar".

S'han donat casos en els que ha estat a l'interrogatori on els pares han tingut la valentia de donar una bufetada als seus fills, tot dient:

- "Ahora no me puedes devolver el golpe".

No tenen el més petit remordiment pel que han fet i saben molt bé que sobre d'ells només té jurisdicció el Tribunal Tutelar de Menors. Aquesta impossibilitat d'acció per part de la policia i la inutilitat de les accions possibles portades a terme pel Tribunal Tutelar de Menors, fan que el problema de la delinqüència juvenil sigui pràcticament insoluble, arribant a constituir una autèntica plaga, una mena de càncer que mata progressivament la nostra joventut.

Hi ha un element molt important en el món de la delinqüència juvenil: la banda. Moltes de les coses que fa un delinqüent no podria ni sabria fer-les tot sol; necessita del grup per a la seva realització.

Dins el grup, existeix el líder o "jefe" que arriba a aquest lloc veritablement per mèrits propis.

- "Se es más importante cuantas más veces se ha sido detenido y cuantas más veces se ha sido capaz de engañar a la policía".

Una prova de la força d'aquests grups juvenils és la valentia amb la que afronten els perills i també la capacitat d'enganyar davant la policia quan han estat atrapats amb una conducta perseguida.

L'estatus i el rol de garants de l'ordre enmig d'aquests grups és ambivalent; d'una banda, hi ha una anistat, una coneixença mútua i, si no sospiten que s'els està buscant, no fugen mai ni es manifesten esquerps; però, per altra banda, en els moments de conflicte, la policia és l'enemiga i moltes vegades aquesta passa vertadera por, puix que els vaillets no tenen cap sentiment de culpabilitat ni d'inferioritat.

Per un altre cantó, cal afegir que la policia, tant per consciència pròpia com per l'amenaça de la llei, no vol ni pot fer mal. La seva única missió és denunciar i procurar les proves de la denúncia; es passen les proves al jutge i és ell qui decideix. La policia no té la més mínima possibilitat de fer un treball de reinserció i, per tant, pensa que hauria de comptar amb les seves pròpies institucions de reinserció.

La policia coneix els llocs de trobada d'aquestes bandes: clubs, sales de joc, discoteques, pisos... i, quan es senten massa vigilades cerquen altres llocs molt més difícils de conèixer. Per exemple, hi havia una banda que tenia el seu local i magatzem en un àtic on hi pujaven i baixaven per les canonades de l'aigua.

4.3. Els mestres de les institucions d'internament

La imatge que els interns tenen dels mestres -en institucions del Tribunal Tutelar de Menors- no és pas desagradable; és molt menys repressiva que la dels educadors. Aquests són vistos com a funcionaris del Tribunal encarregats de la vigilància.

L'experiència recentment iniciada de que hi hagi dones sembla que és molt positiva; per declaracions dels mateixos vaillets, sembla que elles són les menys repressives. Almenys és aquesta la representació que se'n fan els interns.

El problema dels mestres d'aquestes institucions és que sempre són interins, nomenats pel Ministeri d'Educació i Ciència. A l'hora que es convoquen oposicions, ningú demana aquesta plaça: és impossible que es doni una continuïtat en l'acció educativa i pedagògica. La voluntat de fer les coses bé ja hi és; però les contradiccions estructurals són massa greus. Per exemple, les entrades i sortides constants dels nens impedeixen fer una labor pedagògica eficient: hi ha graus que són només cinc els vaillets que comencen i acaben un curs. Es dona una rotació constant.

Es tracta la institució escolar com si fos una escola normal des del punt de vista legal i efectiu i sembla que seria convenient que fos declarada "escola especial", que vol dir pocs nens per aula, molta dedicació, etc.

Els mestres sempre ho ignoren tot de la vida familiar dels nois. Encara que fan reunions periòdiques amb els educadors, creuen que aquestes són insuficients, perquè no es tracten mai els casos individualment.

Aquest problema de la manca de connexió amb el passat, el present i el futur dels nois afecta a tota l'acció del Tribunal. Quan els interns se'n van de vacances, per exemple, queden a la mercè d'un context que tothom ignora. Manca una absoluta continuïtat en l'acció.

No hauria de succeir que les decisions es prenguin a la seu del Tribunal Tutelar (situada a Barcelona, en ple Passeig de Gràcia) quan la labor educativa s'està portant a terme en altres fronts.

Per les seves característiques socio-familiars, els alumnes ostenten un retard escolar manifest. Aquest dèficit d'estímul per a l'aprenentatge escolar, sembla talment un fet irreversible si es tenen en compte les seves causes: mala escolaritat prèvia, absència d'escolaritat o irregularitat total en l'assistència. No és excepcional trobar nois d'edat ben avançada que encara són analfabets.

Inclús els mestres pensen que hi ha nois que no haurien d'anar a classe, puix que tenen unes possibilitats molt grans des del punt de vista manual, més que no pas l'intel·lectual. Creuen que s'els pretén donar una cultura i una instrucció que no és pas certament per a la que estan veritablement capacitats.

Per altra banda, els mestres observen, a partir de converses sentides entre els interns, que es dona una problemàtica sexual per part dels vaillets: parlen de que han dormit junts, que dos es van tancar en certa ocasió a l'excusat, etc. La mestra observa que la seva sola presència apaga o apaivaga uns desigs que es manifesten amb una gran dosi d'agressivitat.

Entre els nois s'adquireix un notable prestigi a partir de les gestes destacades fetes fora o en contra de la llei. Aquest prestigi, per un altre cantó, crea en els companys una por davant l'individu que és objecte d'una certa admiració. És a dir, en definitiva, aquest personatge prestigiós és capaç de crear problemes a qui en el fons l'admira: cal saber nadar i guardar la roba al mateix temps.

El tracte institucional és molt bo. Les institucions del Tribunal Tutelar de Menors no són els "reformatoris" de fa uns anys. Les instal·lacions són molt acceptables i s'organitzen coses per a ells; però el que passa és que els hi han portat sense demanar-los l'opinió; és per això que tenen ganes de marxar-ne.

4.4. Els educadors de les institucions d'internament

Pel que fa als educadors de les institucions del Tribunal Tutelar de Menors, la inquietud dels mateixos coincideix totalment amb la que ha estat expressada pels mestres. Potser en el cas dels educadors la cosa s'agreuja per la seva mala imatge i per la sensació de fer un treball completament en el buit: no solament desconectat de la realitat mateixa dels nois, sinó per la impossibilitat de fer un treball realment educatiu perquè, quan intenten cohesionar un grup terapèutic, una decisió del Passeig de Gràcia pot malmetre una acció d'integració institucional començada amb notables esforços i dificultats.

Pels educadors de les institucions de Protecció de Menors, els problemes són lleugerament diferents; però no per això menys greus.

La problemàtica institucional neix ja al nivell mateix de presupostos; 300 ptes. per dia i nen i 125 ptes. per dia i nena. Quan han estat formulades alternatives, la resposta ha estat sempre el silenci de la Junta Provincial de Protecció de Menors. Efectivament, no es pot operar el més mínim canvi en aquesta mena d'institucions sense una autorització expressa de Madrid i això crea dificultats per a trobar un interlocutor vàlid i pròxim a la realitat viscuda pels educadors.

En els internats de la Protecció de Menors, hi ha nens o nenes de procedència molt diversa: des dels qui tenen dificultats de romandre a casa per causa dels horaris laborals dels seus pares i aquests han trobat un col·legi gratis, fins els qui estan en un nivell de real predelinquència.

Aquí també es donen unes contradiccions semblants entre el treball concret dels educadors i les decisions preses per la Junta Provincial de Protecció de Menors. Es fa molt difícil poder lograr un encaix d'ambdues postures: és la burocràcia contra l'educació.

S'observen també uns notables retards escolars pràcticament deguts a les mateixes causes que els dels nens del Tribunal Tutelar de Menors. I aquí, també, els mestres són interins amb totes les contradiccions que dèiem suara.

Pel que fa als nens internats, es deixa entreveure una gran dosi de "machisme que es reflecteix en el seu tracte amb col·legis de nenes que han vingut en pla de visita; menyspreu, mofa i escarni. El que certament destaca més és la manca de normalitat. Això és fruit, segurament, de la cultura familiar rebuda i dels models familiars que la majoria d'ells han viscut.

Per altra banda, no es sap de cap menor que hagi estat internat a la Protecció de Menors i que posteriorment hagi militat en grups polítics o sindicals d'esquerra; en canvi, es coneixen casos d'interns que s'han integrat posteriorment en grups de Fuerza Nueva. La interpretació dels educadors és que segurament han trobat allà les possibilitats d'una violència legal i organitzada.

Alguna institució d'aquesta mena que era portada per religiosos, donades les contradiccions en les que han de treballar, han decidit plegar després d'haver seguit un procés per anar col·locant els alumnes més grans en pisos. L'aïllament de la institució era massa fort fins el punt d'ésser deseducador. I així abandonen la institució. Cal només tenir en compte que el sou d'un religiós educador en aquests temps que corren era de 3.750 pessetes mensuals.

IV.

IV. CONCLUSIONS

1. - Se'ns confirma plenament la hipòtesi de que no tot expedient que es troba en poder del Tribunal Tutelar de Menors fa referència immediata a una persona que pot ésser acusada de delinqüent (en el cas de Joan i, també, el d'Immaculada i Daniel).

Fets com aquells dels quals han estat inculpats són comuns a pràcticament tots els adolescents. Per sort o per desgràcia, aquí hi han jugat elements circumstancials que han estat determinants per a la transferència dels menors davant del Tribunal i per l'obertura immediata d'un expedient.

I quan aquests fets han transcendit la simple trapallera pròpia de l'adolescència, hi ha encara un impediment significatiu per a no poder fer l'acusació de delinqüència: la seva no habitualitat. Creiem que una ocurrència aïllada no pot pas justificar tal qualificatiu. (El cas d'Immaculada).

Creiem que es fa necessari parlar de desviació i no de delinqüència quan es tracta dels menors. Malgrat que desconeixem els estàndards o paràmetres que separen o limiten el desviat del delinqüent, cal tenir molta precaució a l'hora d'emprar certes expressions.

2. - Hi ha com una mena de vergonya o pudor davant dels fets inculpats o que han pogut ésser la causa de la denúncia al Tribunal Tutelar de Menors. Aquella vergonya porta a la necessitat d'encobriment i aquest, amb més o menys intensitat, sovint arriba a la mentida descarada (és el cas d'Immaculada i Manuel). Les afirmacions dels nostres interlocutors feien necessari que, amb un desig d'objectivitat, s'haguessin de verificar per altres cantons i acabaven creant el dubte en tota afirmació que havia estat feta i, inclús, sotmetien a prova la paciència de la mateixa voluntat de cercar la veritat.

Darrera aquesta mena de constant, sembla que es doni com una prevenció cautelosa i una franca oposició davant qualsevol mena de control extern. Tota intromissió dintre la substància d'uns aconteixements que es prefereix oblidar és presa sistemàticament amb aquesta perspectiva i es refusa, per tant, ventilar el que es considera íntim i vergonyós. Tota pregunta que faci referència al tema, fa nèixer notables sospites de que es tracta d'un control o d'una ingerència que cal evitar.

3. - Ens sembla que la panoràmica general de les nostres històries de vida posa sobre la taula un gravíssim problema laboral que afecta de manera molt especial la joventut. No voldríem caure en el simplisme d'atribuir a això un cert determinisme sobre la conducta desviada; però certament que hi juga un paper de primer ordre. Quan ens referim al problema laboral, volem indicar directament les explotacions a que són sotmesos els joves sota els pretextos de rendabilitat de qualsevol altra mena que fan odiable la mateixa activitat laboral. Adés es tracta d'una explotació centrada en l'escassetat del sou (cas d'en Daniel) adés d'un

abús d'hores de feina i encara amb un estímul per a fer més hores sobrecarregant exageradament la jornada, en edats que potser és necessari l'ús lliure del temps lliure (cas d'en Joan).

Dintre d'aquesta dimensió del treball, cal dir la gran preocupació que ens ha produït veure la transcendència i embalum notable de l'atur juvenil (Manuel i Immaculada no troben feina). Es tracta certament d'un problema conjuntural en el que s'hi retroben diverses explicacions d'interès dels empresaris: per a les accions sindicals, problemes lligats a la legislació laboral actual, etc. . . . De totes maneres, les repercussions que aquest atur té a les edats adolescents són certament considerables.

És per això que volent fer una penetració més en profunditat d'aquestes conseqüències, vam decidir parlar amb joves parats per veure exactament quin és el seu estat d'ànim. Heus aquí una monografia petita que posa sobre la taula les dimensions exactes del problema.

A casa en Manolo són 11 de família, és a dir, el matrimoni i nou germans. Són oriunds de La Línea de la Concepción (Cadis). Fa ja sis anys que són a Mataró. El pare havia treballat de paleta i, com que la seva salut física no li ho permetia, va haver d'acceptar la feina de la recollida de les escombraries; en aquests moments ingressa entre les 16 i les 25.000 ptes. mensuals. En aquests moments és l'únic sou que ingressa la família; la mare cerca feina i en Manolo, el gran, també. Té quinze anys. De lloguer paguen 6.000 ptes. al mes.

En Manolo està realment molt preocupat pel fet que no es troba feina. No sap com portar alguna cosa a la seva mare i pateix tremendament perquè es sent impotent davant la impossibilitat de resoldre d'immediat la qüestió. Quan la cosa ha estat molt segura, ha anat inclús amb els seus amics a robar plom, per exemple, que ha pogut vendre i portar quantitats misèrrimes (300 ptes.) a la seva mare. De totes maneres ell no és capaç de fer això sistemàticament, malgrat que té molts amics i coneix molts nois que ho fan.

Havia treballat amb un home que era testimoni de Jehovà. Ell, simulant sostenir aquelles conviccions religioses, treballava amb ell amb un camió de "reparto"; però ho feia 16 hores cada dia i li pagava 800 ptes. a la setmana. En Manolo tenia aleshores 13 anys i, donada l'explo-tació en que es trobava, va abandonar la feina.

- "Cuando se encuentra trabajo es de esta índole. He buscado trabajo por toda la comarca del Maresme y estoy desesperado porque, cuando lle-go, ya ha venido uno antes. Desde el momento que se dice por ahí que hay trabajo en alguna parte, los jóvenes acuden a buscarlo como mos-cas. Se da una especie de competencia en la búsqueda de un trabajo. El problema en general es muy grave. Ahora y en estos momentos aceptaría un trabajo haya la explotación que haya: la cuestión es traer algo a casa. De momento, lo importante es ponerse a trabajar; des-pués ya se vería si viene un aumento o si se arreglan las condiciones. Esta cuestión es para mí un problema de dignidad".

En Manolo és jove, però ell confessa que a la seva edat, ja està completament amargat: "Tan joven y ya estoy como gastado". Després ens explicarà les raons:

- "Cuando veo que mis hermanos piden comida y no hay, se me remueven las entrañas. No puedo resistirlo. Cuando veo a mi padre, que está muy enfermo y que es el único que entra un sueldo en casa, con su parálisis, con sus ataques que parecen de epilepsia, no puedo resistir más mi situación actual.
A mí me avergüenza tener que pedir constantemente dinero o, incluso, que me lo tengan que dejar".

El xicot no pot tampoc resistir veure que la seva mare té probabilitats de trobar feina. Això és necessari comptant amb la sort que pugui tenir de trobar-la; però aleshores, que passarà amb els petits? Quedaran certament en mans d'una germaneta de 12 anys i d'ell mateix, però les coses no podran anar bé de cap manera. Diu en Manolo que no és estrany que els nois en situació d'atur com ell es dediquin a la delinqüència.

- "De hecho, hay una contradicción entre el abandono de la escuela a los 14 años y el inicio de la edad laboral a los 16 años".

Els diumenges i festes els seus amics, que s'en van de patrulla a divertir-se, l'inviten:

- "Pero yo rehuso a salir con ellos porque no tengo un chavo y me excuso diciéndoles que no tengo ganas de salir. A veces mis amigos me han dado dinero, pero yo no lo acepto diciendo que ya tengo; me da vengüenza que los amigos me presten unos duros..."

Són molts els vaillets del seu barri i coneguts seus que no tenen feina. Sempre el conviden a sortir amb ell. En Manolo, per la seva banda, sempre refusa i es queda a l'Església assegut, esperant que el temps passi i... així consumeix les seves festes mentre pugui.

4. - Quan es dona la presència, jutjada per alguns com indispensable, d'una tercera persona que intervé en el procés de regeneració o de re-socialització del noi, es donen uns components francament paternalistes. És el cas d'en Daniel i d'en Joan en el que el patró vol prendre el relleu del pare a causa de la seva absència.

Aquest paternalisme, mai posar tant ben definit, es mostra molt exigent; però a l'ensem té uns components proteccionistes que, anys enrera, s'haguessin plantejat en nom de la caritat cristiana i que avui porten la força de la voluntat d'ajudar a fer-se home i de prosperar en la vida afrontat-la directament tal com és.

5. - Per altra banda aquest paternalisme és explotador, com insinuàvem més amunt; sobretot quan prové del patró. L'explotació pren característiques diverses, però està recoberta de la gran contradicció de reconèixer la vàlua i bonhomia del protegit a l'ensem que es pren alegre-

ment la decisió de que l'ajuda la doni un altre quan la conducta del menor pot pertorbar la tranquil·litat personal. Dóna la sensació que es juga impunement entre les dues voluntats coexistents; reconeixença de la necessitat de l'assistència i claudicació de les pròpies responsabilitats en ares d'un "no embolicar-se" molt mal entès. És la creació de riscos de reincidència que es podrien evitar amb una conscientització molt més acurada de la situació real que, per altra banda, no s'ignora (cas d'en Daniel).

6. - Constatem que la delinqüència juvenil es produeix al si de famílies molt marcades per aspectes greus marginadors: degeneració dels pares, soledat circumstancial dels mateixos, abundància extraordinària del nombre de fills, baixíssimes qualificacions professionals, activitats de conducta desviada que no afecten únicament a un nombre de la família, acceptació fàcil i quasi fatal de l'estil de vida propi marcat per la cultura de la pobresa. . . . Tot plegat, decisivament marcat, agreujat i potenciat per la mala o defectuosa acceptació dels rols propis: egoisme de les mares que només miren el seu propi interès (Manuel, Miguel i Celio), evasió massa repetida dels pares en la freqüentació del vici (Immaculada, Daniel, Manuel i Celio).

Aquests aspectes marginadors de la família arriben a culminacions supremes quan algunes d'elles han hagut d'acceptar durant períodes amples de la seva història una feina eventual, canviant sovint de domicili i produint automàticament una inestabilitat col·lectiva ja sigui causada pel nomadisme (cas d'en Manuel) ja per una dispersió dels membres de la família (cas d'en Celio).

7. - El tracte educatiu que es dóna als fills, tampoc és normal. Es va fàcilment d'un extrem a l'altre i és fàcil trobar exemples de tota mena. Potser les mateixes condicions de misèria i d'inestabilitat en que es viu, són suficientment determinants per a explicar aquestes conductes pretesament educatives tan poc equilibrades.

Es així com a vegades, es dóna una forta agressivitat (Manuel i Immaculada) basada decisivament en l'autoritat moral i efectiva del pare; altres circumstàncies es defineixen per la seva sobreprotecció (cas d'en Manuel) que tampoc pot ésser massa educativa en segons quines avinenteses; finalment, es dóna encara una tercera alternativa que és l'oblit (cas d'en Celio). És a dir, en síntesi, aquest tracte educatiu o és molt dur o és excessivament suau o és completament indiferent. Això depén molt del moment; no es dóna pas certament el terme mig.

8. - Quan un vailet ha comès un fet que està tipificat en la llei com a delictiu i s'ha iniciat una mena de cursa d'inculpació i càstig i, en certa manera, s'ha començat a tenir una fitxa, un historial o un curriculum de conducta desviada, aquest vailet queda ja com determinat socialment. Rep una etiqueta molt difícil d'esborrar i el fet de dur aquesta etiqueta li produeix automàticament l'acusació sistemàtica del que ha fet i del del que no ha fet (és el cas d'en Manuel i, en general, dels xicots de la banda).

Aleshores, la protesta dels nois per l'acusació injusta i gratuïta es fa més gran i, inclús, s'infla deliberadament. La justificació de la queixa té la virtualitat d'encobrir el fons d'un problema molt més seriós que roman com amagat darrera l'escribassada feta amb tota justícia.

9. - No trobem pas una explicació única i definitiva al fenomen de la delinqüència juvenil; aquí hi juguen tantes causes com vaillets es troben inculpats. Cal no oblidar en absolut les causes conjunturals i aleatòries: l'atur, l'estiu, la nit... Les circumstàncies d'un moment donat o d'una època determinada, poden ésser definitives per a explicar o interpretar l'increment -potser només aparent- del delicte en general o d'una mena de conducta determinada.

En tot això, el màxim que es pot arribar a fer és el que se'n diu en sociologia trobar unes "constants". Cal fugir de tot determinisme i entrar en la convicció que no totes les explicacions del fenomen es poden reduir a interpretacions de tipus social.

10. - La detecció de la policia defineix, certament, a un individu com a suspecte d'haver comès un delicte. I, quan diem policia, volem dir guàrdia civil i tot ciutadà que ha cursat una denúncia concreta. De totes maneres, es dóna abundantment el delicte no denunciat o no detectat. Hi ha la xifra negra de la delinqüència que es fa molt difícil d'abastar en les seves exactes dimensions. Quan un vailet és acusat, això no vol dir que sigui el seu primer delicte (cas d'en Manuel); cal matisar, per tant, que es tracta només i únicament del seu primer delicte objecte d'una denúncia isusceptible d'ésser processat.

Això tampoc vol dir que aquest primer fet no denunciat no ha estat vist per ningú. Hi ha terceres persones que, malgrat el perjudici que els pugui portar una determinada conducta, no volen procedir a la denúncia perquè tenen plena consciència que la declaració pot ésser causa de delinqüència ja que marca els vaillets per a tota la vida. De la mateixa manera i per les mateixes raons també hi ha persones que desaconsellen d'entrada l'internament en una institució de reeducació. Això posa sobre la taula una problemàtica molt més profunda de la qual parlarem més endavant.

11. - Quan apareix el grup d'amics que possibilita la conducta desviada en un context d'incontrol o de difícil censura familiar, sembla que els problemes s'agreugen considerablement (cas d'en Manuel i d'en Daniel). A partir d'aquest moment, el procés de l'anomenada "carrera delictiva" està una mica a la mercè de les circumstàncies: l'oportunitat de trobar una tercera persona que ajudi, viabilitat de trobar una feina...

Quan aquest grup d'amics es constitueix en banda, arriben a l'organització social de la conducta a través del grup estructurat i aleshores comença el "gran joc" que, d'una part, requereix molta intel·ligència i habilitat i, d'altra part, es permet de freqüentar el risc i l'acció perillosa amb un màxim de seguretat col·lectiva i sota el patronatge de la cohesió, amistat i govern que el mateix grup proporciona.

Endevinem molts elements positius dintre la banda juvenil i tenim autèntica por d'ésser limitats en la nostra anàlisi. De totes maneres, en destaquem alguns que ens semblen definitivament rellevants, els quals seria un oblit inconfessable deixar-los en el silenci.

La banda, en primer lloc, és un grup construït sobre els pilars de la solidaritat, de l'amistat i de la igualtat. Algú de nosaltres ha comentat, amb un cert sentit de l'humor, que es tracta d'una minisocietat veritablement socialista i autogestionada.

Un segon element que ja ha estat insinuat és que la banda dóna capacitat i força per a afrontar el risc. Allò que aquests mateixos vaillets no serien aptes a fer sols, ho poden realitzar a través de la banda.

En tercer lloc, la banda capacita els nois per a fer-los entrar en unes regles de joc que cal observar indiscutiblement. Aquestes regles de joc tenen l'inconvenient d'ésser esclavitzadores, puix que hi ha un sistema reconegut de control per a qui s'atreveix a no observar la llei del grup. Tant en la preparació d'un "golpe", com en les funcions que han estat encomanades a cadascú, com en els sistemes d'evasió de la policia o de la persecució, com en la distribució equitativa del botí... sempre hi ha al darrera el control del grup que mesura l'honestedat i la fidelitat als companys; els sistemes de repressió són força violents i, segurament, és l'únic mètode que és apte a ésser entès immediatament.

Cal no oblidar que, si els sistemes de control grupal són d'aquesta manera, tampoc no estan pas obertament en contradicció amb els aprenentatges de conducta que han tingut en les pròpies famílies. És a dir, els càstigs responen a un codi que normalment han mamat ja des de petits i que, desgraciadament, si les circumstàncies no canvien, hauran d'empassar encara molts anys.

Un cinquè element que destacaríem en la banda és la facultat alliberadora del grup d'amics. Per a dir-ho d'una altra manera, els vaillets han trobat en la banda una pila de coses que no podran assolir mai en la vida normal. Aquest és un fet incontestable donat el context de marginació i degradació en el que els ha tocat viure.

Un sisè aspecte és que l'individu partícep de la banda es sap posseït per aquesta; per un cantó s'hi troba bé i el grup ha donat un sentit que no tenia a la seva vida; però, per altre cantó, aquesta possessió és notablement exclusivista i, per tant, dominant i dominadora. Les dificultats que neixen quan hom es proposa abandonar el grup, és per causa de la problemàtica que creen: o proseguir en aquest sentit de possessió i continuar dintre la línia conductual de sempre o quedar-se immediatament sense res. El dilema, en una edat com la de l'adolescència, és molt difícil de resoldre per pròpia voluntat.

Finalment, voldríem insistir en el paper estimulador jugat per les nenes. Aquesta impulsió provocada per les noies és, en darrer terme, creadora de necessitats que, per la seva banda, creen com en un cercle viciós la urgència de prosseguir la conducta castigada i, consegüentment, d'incrementar si cal l'embalum dels seus fruits. Això sí, mai donen la

cara i es presten com a objectes dels interessos dels nois, inclús fent "chantaje", si es fa necessari.

Val a dir que, dintre aquesta línia de tracte amb el sexe femení aquests nois es comporten directament amb uns components "machistas" importants i destacadíssims. Inclús en els nois internats s'observen actituds d'aquesta mena. Fruit de la cultura familiar rebuda?

12. - La conducta desviada no s'improvitza; cal iniciar-s'hi. Sembla que aquesta iniciació es pot fer de dues maneres molt concretes: o a través del grup (de la banda) o a través de nois més grans (cas d'en Celio). Aquests dos sistemes actuen efectivament com a detonador que possibilita el trencament de la norma. I és normal que això sigui així. De la mateixa manera que per a ajudar a sortir del context de la desviació sembla que sigui completament indispensable l'actuació d'un agent extern o tercera persona, així mateix per a trencar la interiorització de la norma també cal qui ajudi a donar el pas.

Les tècniques que requereixen aquestes pràctiques ja són una qüestió de progrés i aleshores, amb el temps, amb el contacte i la unió els qui actuen de la mateixa manera, es van aprenent els trucs i ginys que permeten arribar a allò que sembla impossible d'assolir. Però la iniciació no es pot fer en solitari.

13. - El Tribunal Tutelar de Menors es presenta com un mutatge força coherent en els aspectes de la seva legalitat; però, certament, la seva eficàcia és molt dubtosa. Ens sembla que hi ha força raons que expliquen la seva inefectivitat.

La primera és la mateixa legislació en que es recolza que ha estat feta -i segurament que tenia el seu progressisme- en temps massa preterits i, per tant, es presenta com a completament desfasada per la seva manca d'actualització.

La segona és que sembla que el Tribunal fa el que pot dintre el marc de les possibilitats legals; però es troba completament coartat. I el pitjor és que d'això els nois en són conscients; com que saben que les instàncies del Tribunal són impotents, no tenen por a res i... el joc continua.

Els nois internats en institucions del Tribunal no tenen pas crítiques més fortes a fer; però allà estan obligats a ésser-hi per decisió o acord del jutge i hom contempla el procés constant de fugues i la difícil acceptació del sistema per part dels interns. Aquesta situació dona la impressió de que s'està fent un treball en el buit i que les dificultats creades per la no acceptació de la situació present poden tenir terribles conseqüències de cada als mateixos vailets: es pot construir tota una carrera delictiva tot jugant a escapar-se de les institucions; la mateixa estructura de la reforma de cara als joves o menors ha potenciat certament aquestes contradiccions presents.

Caldria, a més, fer esment dels resultats negatius que pot produir la institució com a fruit (és el cas de Sònia). Un problema que havia nascut com una situació anormal viscuda individualment (l'intent de suïcidí a partir del coneixement del passat de la seva mare), es pot convertir dràsticament en manifestacions de conducta desviada que poden portar en elles mateixes uns aspectes regressius que es podrien transformar en irreversibles. L'osmosi que s'estableix a través del contacte amb persones de conducta desviada, potenciada a la vegada per la permanència a la institució, s'escapa definitivament a tot control. Seria realment terrible acabar amb la conclusió de que les institucions de reforma són, al mateix temps, fàbrica de delinqüents. S'explica en el cas de la presó per la manca de possibilitats alternatives aplicables als adults, com ens deia el jutge; però és molt més greu en el cas dels menors.

Potser és per aquest motiu que algunes d'aquestes institucions han inventat alternatives?

Però potser el problema més seriós són les grans contradiccions estructurals en que es troben aquestes institucions. Ens referim concretament a la manca de connexió entre les diverses instàncies del Tribunal i els problemes que creen situacions de les que no n'és responsable ningú, però que es donen en gran manera. La rotació constant dels nois, per exemple, per causa d'un acord pres al Passeig de Gràcia dificulta en gran manera la continuïtat educativa i pedagògica i bloqueja per si mateixa tota decisió que es pugui prendre a nivell de persona i a nivell de grup. Tant els mestres, com els educadors, per exemple, ignoren completament qui són els nois i no saben res del seu passat sociocultural familiar. El pitjor del cas és que ni el mateix Tribunal es pot interessar per això que és tan essencial; en definitiva, no és pas la missió específica d'un Tribunal conèixer la cultura familiar, si el noi ha anat o no al col·legi, de què viu la família, en quin context de barri o de vivenda està domiciliada... El Tribunal, efectivament, només cal que s'interessi per la causa incoada i pel les proves que la recolzen o la descarreguen de penalitat; és a dir, el Tribunal només és competent de cara a la culpabilitat. Tot plegat ens sembla que es mou en unes contradiccions tan greus que hom acaba preguntant-se veritablement: qui és realment que s'ocupa dels menors?

Ocupar-se dels menors no vol pas dir únicament enregistrar i reformar la seva conducta desviada, sinó que vol dir també i sobretot interessar-se per la seva educació, instrucció i seguretat. Malgrat que aquell concepte de "menor en perill" pugui ésser discutit, cal tenir compte que és aquí on s'han de centrar totes les preocupacions i, per tant, verificar fins a quin punt es dona o no es dona aquest perill. Mentre això no es porti a terme, hom té la impressió que s'està treballant completament en el buit.

14. - Pel que fa a les situacions de context familiar dels nens objecte de protecció, es repeteixen en gran manera les mateixes constants de desorganització familiar. No trobem diferències significatives entre els vailets de protecció i els de reforma.

15. - Les institucions de protecció, malgrat que en elles es respirin uns aires de llibertat i de marge autonòmic dels nens completament diferents de les dels de reforma són, en definitiva, molt estigmatitzants per causa de la condició especial dels interns. Qualsevol cosa que passi a la localitat on hi ha un centre de protecció fa que s'inculpi immediatament els interns, ja que la sola imatge de la institució és acusadora.

Malgrat les diferències amb les institucions de reforma, es dona també aquí una voluntat deliberada per part dels afectats de desaconsellar l'internament als amics que els demanen una opinió.

Aquí es repeteix així mateix la manca de connexió entre els educadors, els mestres i la Junta provincial de Protecció de Menors. Hi ha aspiracions que semblen justes o, almenys, no pas impossibles: que les institucions siguin mixtes, que s'intenti anar per camins diferents quant al tracte amb els adolescents, que s'intentin alternatives educatives diferents que facin desaparèixer les grans institucions, que s'aprofitin les potencialitats manuals d'alguns vaillets perquè les seves capacitats intel·lectuals són massa limitades o vénen determinades per dèficits d'escolaritat prèvia completament insolubles...; però no hi ha res a fer perquè les decisions depenen de Madrid i, en definitiva, ningú és capaç d'endevinar massa de qui exactament depèn.

Afegim una darrera contradicció estructural: els mestres d'aquestes institucions, tant de protecció com de reforma, són sempre interins i l'escola en la que ensenyen no és "especial".

I així, amb aquest ampli etcètera... què es pot fer?

16. - Es descobreix un malestar per part de la policia; és a dir, com una mena de frustració: la seva feina és massa limitada a la detecció i a la denúncia i són els qui veritablement viuen les situacions en la seva pròpia carn, moltes vegades exposant-se al perill immediat. És l'home de qui cal fugir perquè la seva sola professió és perillosa pels vaillets. Aquest sentiment de menyspreu es ve a afegir a la frustració de la que hem parlat. El policia, en definitiva, es sent impotent davant d'una realitat que coneix; però respecte de la qual no pot decidir res. Té una labor que per si mateixa el margina del que està fent. És l'home que fa una tasca de la qual no en disposa.

17. - Els policies, per exemple, són els qui poden assegurar que es dona una altra delinqüència que no es tracta mai en les estadístiques: la dels joves de la classe benestant. Són ells qui diuen que "tots som iguals davant la llei; però no tots tenim les mateixes possibilitats de defensa davant la llei".

Efectivament, la imatge indiscutible que es té de la delinqüència juvenil és la que dona o ve donada pels processos encausats i per les denúncies que romanen als arxius del Tribunal; però ells poden assegurar que no és aquesta únicament la delinqüència juvenil existent. Segons aquesta imatge, només es veu el pobre i el desgraciat.

Hi ha, en canvi, un embalum notable de delinqüència encoberta quasi sistemàticament per la confabulació de diferents interessos que han fet com una mena de pacte per a encobrir la veritat. Els llibertats provisionals, els sobres sota mà i, en definitiva, la corrupció d'una classe social determinada i molt potent en quant a poder polític i econòmic, han aconseguit que la imatge de la delinqüència juvenil es trobés completament modificada respecte a la realitat. El delinqüent juvenil de les classes socials poderoses acaba engreixant la gran xifra negra de la delinqüència, és a dir, la desconeguda i la que mai arriba a coneixement públic o, almenys, de les forces de control social.

Segons sembla, aquestes ordres de "busca i captura" donades per instàncies superiors a les inspeccions de policia locals i referides a fills de personalitats o de persones conegudes per la seva audiència pública, no són pas tan extraordinàries com es podria pensar; no tenen cap mena d'excepcionalitat.

El policia, que pren sempre el punt de vista de la societat o almenys el de la víctima, de la mateixa manera que l'educador o que el mestre, que per la seva banda tenen l'òptica concreta de la dimensió social del problema, viuen en la solemne contradicció del sistema penal vigent que és la de fer víctimes. Sense voler-ho, pel fet d'estar immersos en el sistema, han de castigar i marginar creant la víctima a través de l'eliminació o de l'aïllament, donant al delinqüent juvenil un tracte especial i d'especialitat. Els seus esforços es veuran sempre coartats, limitats i condicionats.

Es així com, en el cas de la delinqüència de les classes altes, es veuran sempre en la impossibilitat de denúncia i d'actuació. Trobaran sempre la muralla d'aquelles confabulacions sistemàtiques i extraordinàriament potents que possibiliten la immunitat de la delinqüència de les classes altes i que, per tant, determinen la negació d'actuacions de cara a una important àrea de la delinqüència juvenil. Queda en l'obscuritat i en la ignorància quelcom que és molt real i que pels mateixos agents del control social és perfectament clar i conegut.

Això fa que la panoràmica general que ofereix el tractament dels menors sigui veritablement depriment. La raó última n'és, no solament el tractament dels menors carregat d'extraordinàries contradiccions internes al mateix sistema, basades en la manca de connexió i d'estructurament lògic, sinó la repercussió anímica que comporta a l'esperit dels mateixos agents del control social que veuen com frustrada la seva missió i condemnada a un sentiment d'inutilitat irreversible. Des de les institucions, que donen la impressió que han esdevingut finalitats en elles mateixes, fins a la mateixa policia, passant pels educadors, pel mestres i, inclús, pels visitadors del Tribunal de Menors.

Dóna la impressió que les institucions i persones que treballen pels menors intenten controlar el mateix control social.

18. - A nivell d'expectatives i de resocialització, sembla que una gran possibilitat alternativa de cara a un canvi de conducta es troba en l'oportunitat de trobar un treball als 16 anys. Coincideix perfectament tant el testimoni de la policia com el dels mateixos menors.

El que passa, en definitiva, és que la delinqüència juvenil presenta grans disponibilitats d'adaptació a noves formes de vida que poden potenciar i posar en acte forces que, en certa manera, donin un altre enfoc a la seva vida. La conducta desviada del menor és més conjuntural d'una edat i d'un context social determinat que no pas una simptomàtica de perversió conductual que sigui completament impossible de canviar. Però aquest canvi no es produeix sense la intervenció directa i eficaç d'una tercera persona.

Aquesta cal que tingui unes disponibilitats de temps i de dedicació suficients puix que és una labor certament difícil, encara que no impossible. Mentre les instàncies que treballen pels menors romanquin completament desconnectades y mentre existeixin figures d'una ineficacitat tan manifesta com els "visitadors" del Tribunal de Menors, difícilment es pot fer la més mínima tasca en aquesta important feina de resocialització del menor que presenta una simptomàtica de conducta desviada o en camí de desviació. No es pot jugar, de cap manera, amb una realitat que encara té possibilitats regeneratives.

Parlem de la tercera persona; però tenim la impressió que cal certament l'actuació de tota la societat en general. Pensem que aquesta tasca no ha d'ésser limitada només i únicament a les instàncies pròximes o remotes del Tribunal, sinó que les Associacions de Veïns, les escoles, els centres d'esplai, etc., etc. no haurien de regatejar esforços de conscientització i d'actuació preventiva i regenerativa per tal d'acollir amb tota eficacitat aquests vaillets.

Pel que hem insinuat, fruit de la informació recollida, qui sap si no seria necessari garantir, d'una manera o una altra, aquesta activitat laboral dels vaillets i noies de 16 anys. Les situacions de la mateixa realitat han d'anar donant lentament la pauta d'un treball extraordinàriament fecund en el camp social i de reeducació.

19. - A nosaltres no ens ha estat difícil conèixer la labor i la identificació del perista que negocia i explota els menors. Tenim la impressió que en aquest sentit es dona la mateixa problemàtica que en el consum de les drogues, és a dir, s'empresona el consumidor de drogues; però es deixa en llibertat i no s'actua davant d'aquell qui procura la droga. Solen existir darrera d'ell uns muntatges que la corrupció existent ens fa pensar en l'existència d'un "padrino" que és el totpoderós davant del consum i de les mateixes forces i agents del control social.

¿No passarà aquí exactament el mateix? ¿Per què la policia veu la realitat i jerarquia de les responsabilitats, dient "contra ellos no hay acción posible"? ¿Què passa aquí?

Des d'aquesta perspectiva val la pena preguntar-se encara si l'arbre -la detenció i càstig dels menors inculpats- no deixa veure el bosc -els negocis que es fan darrera-.

Per exemple, tenim el cas frapant del policia que descobreix la sustracció d'una ràdio-cassette d'un automòbil a través de l'individu que l'ha comprat al menor pel valor de 1.000 pessetes. L'agent de l'ordre es queixa precisament que la seva actuació s'hagi vist limitada a la detenció del vailet per causa de la impossibilitat de portar una actuació immediata sobre d'aquell que havia comercialitzat amb la sustracció.

20. - Com ja ha quedat clar, els joves de conducta desviada no tenen cap mena de por al risc i, en concret, la banda juvenil dona no solament cohesió sinó capacitat d'afrontar el perill. El risc no es mesura perquè, com que no hi ha projecció sobre el futur, tampoco no hi ha sentiment de res definitiu.

En aquesta jerarquia de valors tan peculiar, hom no és capaç d'integrar el concepte i el valor del temps. Només cal veure com les seves reaccions són totalment primitives, és a dir, allò que s'ha pensat i desitjat és essencialment bo per si mateix i cal obtenir-ho. És el cas dels germans de Celio que, en una discussió tinguda entre ells dos es comporten de manera violenta i acaben demanant el compte sense recordar-se que en Miguel té unes responsabilitats familiars ineludibles a les que no pot fer front si no és a través d'una feina concreta; l'apetència del fet viscut en l'immediat, fa oblidar completament el que hi ha darrera o més enllà. El que s'ha guanyat en un temps més o menys llarg -les 70.000 pessetes trobades en un automòbil per un delinqüent juvenil- es pot gastar o fer desaparèixer en unes hores.

21. - Finalment, diem que, pel que es refereix al personal dedicat al tractament dels menors, es donen diferències notables segons siguin les pertencències a un cos professional determinat o a un altre. És a dir, el policia agafa el punt de vista de la defensa social, l'educador fa una interpretació o reinterpretació social dels fets, el jutge determina sobre uns aconteixements determinats, el mestre és el tècnic de l'aprenentatge cultural. En cadascun d'aquests estaments, s'hi endevinen elements d'ideologia i de pràctica professional que són totalment indefugibles per a cadascun d'ells i, a vegades, es troben mútuament en conflicte.

Des del punt de vista del tractament dels menors potser s'haurien de tenir en compte aquestes diferències. No tot professional, per causa de la seva mateixa praxi, es troba en la mateixa perspectiva de comprensió i interpretació de la mateixa realitat.

Junt amb les conclusions fruit de l'anàlisi portada a terme a partir de les monografies i entrevistes, voldríem també aportar la correlació de les dades més objectivables sobre el context familiar, escolaritat, treball, presència de la banda... que creiem que poden ésser molt aclaratòries a l'hora de determinar les connotacions sociològiques que presenta la problemàtica de la conducta desviada.

Aquest és el quadre amb els seus comentaris pertinents:

	Juan	Immaculada	Daniel	Manuel	Paco	Celio
Immigració	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Família nombrosa	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Lloc entre germans	Petit	Petita de les germanes	Tercer	Quart	Penúltim ?	Petit
Pare alcohòlic	No consta	SI	SI	SI	no consta	SI
Unió familiar	Forta/sana	SI autoritària	SI delictiva	SI delictiva	Forta, sana	SI degradació total
Pare o mare sol	Mare	Pare	Mare	NO	Mare	NO
Ajuda de tercera persona	SI patró treball fix unes hores	NO	SI patró treball eventual	NO	Internat	Internat
Situació laboral	No acabada	No en troba	Tota	No en troba	Internat	Internat
Escolaritat	NO	No acabada	SI	No acabada	Estudia	No acabada tallers
Grup d'amics	No qualificat	No qualificat	No qualificat	No qualificat	Banda ?	Banda
Categoria professional	Circums-tancial	Ocasional	Ocasional	Habitual	Habitual	Habitual

1. Una constant que es reparteix en totes les monografies és l'origen immigratori de les famílies, majoritàriament de la part meridional de l'Estat espanyol. Aquesta dada confirma l'opinió expressada en les nostres entrevistes sobre la importància que té la integració al lloc d'arribada com a factor determinant d'una conducta desviada.

2. Es tracta de famílies nombroses, d'algunes en podríem dir que molt nombroses: han arribat a tenir 18 fills (cas d'en Celio) encara que només en visquin la meitat. Malgrat que algun d'aquests fills ha nascut aquí, la majoria de famílies eren ja nombroses en el moment d'arribar a Catalunya.

3. Les monografies són quasi totes referents als fills petits o penúltims: només dos (Daniel i Manuel) ocupen un dels quatre primers llocs. Tractant-se de famílies nombroses i immigrades, sembla que podem estimar unes característiques possibles:

- nen i nenes amb pares grans, preocupats pel diner i el menjar deixant aquests petits perduts enmig de la nombrosa prole.
- normalment aquests nens i nenes eren molt petits a l'hora de la seva arribada a Catalunya i són els qui d'una manera més greu han pagat tot el desarrelament que comporta la vida ambulat i la recerca del nou assentament.
- és curiós constatar que els que ocupen un lloc entre els germans grans, són els qui tenen ja antecedents de conductes desviades en els germans més grans que ells (cas d'en Daniel i en Manuel). A la vegada que, fins i tot, els pares participen de la seva conducta.

4. La cohesió entre els membres del nucli familiar no presenta pas les mateixes característiques en tots i cadascun dels casos. Així, constatem que en els dos casos on hi trobem una unió forta i sana (Joan i Paco), es tracta de mares vídues on no ens consta que excepcionalment els pares siguin o hagin estat alcohòlics.

La monografia que ens presenta el pare vidu i alcohòlic (Immaculada) és el que manté la unió familiar en virtut de l'exercici de la seva autoritat; però d'una manera dictatorial.

La resta de famílies, totes amb la tara de l'alcoholisme, presenten un nivell de cohesió que va des del desgavell total (Celio) fins a una unió que hom no sap ben bé si mereix aquest nom. L'encobriment i la participació en la venda dels botins, no sabem pas ben bé si és cohesionant (cas d'en Daniel i Manuel). Com tampoc semblen terreny idoni per a crear un clima de cohesió els nuclis familiars on l'actitud de la parella és totalment divergent (cas d'en Manuel): pare repressiu fins a la violència, mare encobridora del delictes.

5. En parlar del nivell professional de cap de família, no pretenem pas presentar aquesta variable com a determinant de conducta desviada. En molts llocs de l'estudi hem constatat com aquest problema no és uni-

ca i exclusivament d'una classe social determinada. A les connotacions abans esmentades, n'hi hem d'afegir una altra: la quasi totalitat dels caps de casa són obrers no qualificats. La seva categoria professional està en funció del possible forat en qualsevol lloc de treball: hi ha qui va d'una feina en una companyia elèctrica fins a la construcció, o de l'agricultura a guarda-obres passant per grufista o també de peó a escombriaire. Podríem dir que la no qualificació professional és igual a una inestabilitat laboral total.

6. Una altra connotació observable a les monografies és la que fa referència a la presència de la tercera persona que ajuda. Es curiós constatar com aquesta persona entra en joc en unes situacions molt concretes: quan el noi o noia treballa i té la mare vídua (cas d'en Joan i en Daniel). En els que es troben en situació d'atur i el vidu és el pare, no hi ha la presència de cap tercera persona (cas d'Immaculada).

Cas a part són els de l'internat on, si bé teòricament podem parlar d'una ajuda, també podem dir que aquesta és imposada i no buscada ni trobada.

7. De tots els casos estudiats, només n'hi ha un amb l'escolaritat acabada (Daniel). Si exceptuem un altre que encara estudia (i certament amb èxit - (Paco), els altres no solament no l'han acabada sinó que la petita etapa escolar que han fet és molt turbulenta i problemàtica (Immaculada, Manuel, Celio, etc.).

8. Sembla que ha quedat clar que podem establir una relació directa entre la presència del grup d'amics o banda amb un grau més fort de conducta desviada. Així, mentre que en els casos més clarament ocasionals (Joan i Immaculada) no hi trobem cap grup a la vora d'ells, com més entrem en la conducta desviada, més presència d'elements col·lectius hi ha. En el cas d'en Daniel, on observem uns trets més peculiars, comença ja a aparèixer la colla. En els casos (Manuel, Paco i Celio), no és solament un grup d'amics, sinó la presència i la integració total a la banda. Això confirma el que a l'anàlisi de les monografies apareixia constantment: la banda com element definitori d'una conducta desviada.

Epileg

El desviat porta com la màscara clàssica de la mort de la tragèdia grega: carregada d'angoixa i de passivitat.

El desviat apareix ja com un mort vivent. L'estigmatització de la desviació s'assembla a un ritu funerari. És una autèntica mort social.

El desviat s'està contemplant en un espill que està buit. Si se li pot donar una imatge, serà quan es retrobarà a si mateix. I... aquesta imatge es troba en els ulls dels altres. Primer, la mirada de la mare i després la que li atorgaran els altres, és a dir, la societat en general.

Els desviats són persones sense imatge.

(Del curset "La déviation sociale" fet a Lyon l'estiu del 1977).

NOTES

- (1) El jutge degà del Tribunal Tutelar de Menors va avalar la nostra tasca a través d'un escrit que deia així:
- "MINISTERIO DE JUSTICIA, TRIBUNAL TUTELAR DE MENORES DE BARCELONA. - Al objeto de que puedan efectuar directamente recogida de datos personales, familiares y de cualquier orden relacionado con la confección de un trabajo sobre marginación y delincuencia juvenil que este Tribunal Tutelar de Menores de Barcelona viene realizando y que tiene encomendado, entre otros, a los Sres. D. Raimundo Bonal Falgás y D. Juan Costa Riera, se expide la presente credencial por mientras dure semejante actividad. - Barcelona, a 10 de mayo de 1978. - EL JUEZ DECANO, - Firmado: Javier Ferrer Mora."
- (2) DURKHEIM, Émile. - Le suicide, Paris, 1897
- (3) SENDERFY DRAPKIN, Israel. - El "Grupo Criminal", in II Congrès International de Criminologie, vol. IV, Sociologie, Paris, Presses Universitaires de France, 1952.
- (4) LOMBROSO, Cesare i l'escola criminalista italiana. Veure, "Le Crime, ses causes et ses remèdes" (1899) del cap. de l'escola.
- (5) SABATER, J. - Marginación social y delincuencia, Conversaciones sobre Problemas de Marginación Social, P. M. V., 15 de marzo de 1973. Barcelona a la seu del Patronat.
- (6) HEALY, William i BRONNER, Augusta. - Nova llum sobre la delinqüència i el seu tractament, 1936.
- (7) McCORD, William; McCORD, Joan i ZOLA, Irving. - Els orígens del crim: una nova avaluació del Centre Juvenil Cambridge-Somerville, 1959.
BANDURA, Albert i WALTERS, Richard. - L'agressió adolescent: un estudi de la influència de les pràctiques educatives i la família, 1959
- (8) CAPLAN, Nathan. - Funcionament intel·lectual in Delinqüència juvenil: investigació i teoria, 1965
- (9) WECHSLER, David. - La mesura de la intel·ligència adulta, 1939
- (10) BAKER, Bela i SARBIN, Teodor. - La diferent medició de la percepció social com una conseqüència de la inadaptació social, 1956
- (11) SCHUESSLER, Carles i CRESSEY, Donald. - Característiques de personalitat dels delinqüents, 1950
- (12) QUAY, Herbert. - Personalitat i delinqüència in Delinqüència juvenil: investigació i teoria, 1965
HEWITT, Lester i JENKINS, Richard. - Models fonamentals d'inadaptació: la dinàmica del seu origen, 1947
ABRAHAMSEN, David. - La psicologia del crim, 1960
McCORD, William i McCORD, Joan. - El psicòpata: un assaig de la ment criminal, 1964

- (13) La bibliografia consultada en aquest apartat es basa principalment en el Diccionari de Ciències Socials de l'editorial Aguilar i en el suculent text de Roger BENJAMIN, Délinquance juvénile et Société anémique, Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1971
- (14) DURKHEIM, E. - De la division du travail social, 1893
- (15) DURKHEIM, Émile. - Le suicide, 1897
- (16) SENDEREY DRAPKIN, Israel. - El "grupo criminal", in II Congrès International de Criminologie, vol. IV, Sociologie, Paris, PUF, 1952
- (17) La base bibliogràfica, a més del Diccionari de Ciències Socials, és MARVIN i FERRACUTI. - La subcultura de la violència, Mèxic, FCE, 1971 i SZABO. - La criminalitat urbana, Montreal, 1973
- (18) Els autors que més extensament han tractat aquests problemes, a part dels qui han estat citats en la nota precedent, són els següents:
 THRASHER. - La banda, un estudi de 1313 bandes de Chicago, 1927
 COHEN. - Delinqüents juvenils: la cultura de la banda, 1955
 CLOWARD i OHLIN. - Delinqüència i oportunitat: una teoria de les bandes delinqüencials, 1960
 SHORT i STRODTBECK. - Processos de grup i bandes delinqüencials, 1965
 MILLER. - La cultura de la classe més baixa com a mitjà generador de la banda delinqüencial, 1958
 SHAW i MOORE. - La història natural d'una carrera delinqüencial, 1931
 SPERGEL. - Racketville, Slumtown, Haulburg: un estudi exploratori de les subcultures delinqüencials, 1964
- (19) L'autor que principalment ha treballat aquesta interpretació és MATZA, David. - Delinqüència i desviació, 1964 i Models de posició i de conducta dels joves, 1964. De totes maneres, es tracta d'una interpretació que es troba més o menys extensa en bon nombre d'autors.
- (20) Els teòrics més rellevants d'aquesta interpretació són: TANNENBAUM. - El crim i la comunitat, 1938; LEMERT, Estructura social, control social i desviació, 1964; BECKER, Estranys: estudis sobre la sociologia de la desviació, 1963
- (21) Els fonaments teòrics són: BASAGLIA i BASAGLIA. - La majoria marginada; FOUCAULT. - Surveiller et punir, Gallimard, 1975; RUSCHE i KICHEIMER. - Estructures de càstig social, 1939
- (22) Mataró 1974: Les Guarderies, La sanitat, l'Atenció als jubilats, Raimon BONAL, de la Fundació Jaume Bofill
- (23) Mataró 1974, Raimon BONAL, Fundació Jaume Bofill
- (24) La trilogia en la que Oscar LEWIS fa ús d'aquest mètode és Antropologia de la pobresa, Pedro Martínez i Los hijos de Sánchez.
- (25) BECKER, Howard S. - Las historias de vida en ciencias sociales. Teoría y Técnica, Nueva Visión, Buenos Aires, 1974

- (26) MARSAL, Joan F. - Historias de vida y ciencias sociales, in op. cit.
- (27) Vegeu l'esquema íntegre de la pauta seguida a l'apèndix que segueix.
- (28) Els patrons són dos germans i és per això que usem el plural.
- (29) Aquesta afirmació és descriptiva, sense cap mena de contingut ètic.
- (30) Expressió emprada pel nostre informant.
- (31) El pare ha fet algun intent de marxar de casa; però no es decideix a fer-ho perquè comprèn que encara li portaria més maldecaps. Sembla que es tracta d'una persona que es refugia en l'alcohol. Sembla, per altra banda, que la mare mantenia relacions adúlteres amb un parent ric. Hi ha una sospita no confirmada de que es tracta de l'oncle de Terrassa.
- (32) L'interès d'aquest relat és la seva font informativa. Les confidències dels mateixos actors no estan revestides de cap mena de literatura de ciència-ficció.
- (33) Quan algú ha abandonat la banda, rep un obsequi valuós en record de la seva amistat: rellotge d'or, "no me olvides"...
- (34) La substància del relat és totalment verídica, encara que, sovint, solen caure en l'exageració i en la necessitat implícita d'inflar les seves històries.
- (35) Dintre la facultat reformadora del Tribunal Tutelar de Menors, hi ha encara l'actuació anomenada "llibertat vigilada". Aquesta es dona quan la conducta del menor ha estat d'unes condicions tals que ve agreujada per un context socio-familiar extraordinàriament nociu. Segons el criteri del Tribunal, aquestes condicions mereixen una protecció especial i aleshores pren l'acord de confiar la cura i educació del menor a uns tutors que poden ésser familiars o no. El control de la "llibertat vigilada" és exercit pels "visitadors" dels qui es fa referència en el text i que són els mateixos de la "tutela en vigilància". A Martaró, en aquests moments, no hi havia ni un sol cas d'aquesta mena.
- (36) Tenim coneixement que a Barcelona el nombre dels visitadors és de set, dels quals quatre són a Madrid. Per a tot Barcelona i província, doncs, ara són tres (fan treball administratiu).
- (37) També hi ha el savi de torn que s'atreveix a afirmar davant dels altres: "Si nos castigan, es porque hemos hecho algo; siempre merecemos los castigos que nos imponen".

BIBLIOGRAFIA
GENERAL

- ABER, P., Jóvenes Rebeldes, El Mensaje, Bilbao, 1969
- ALDAYA VALVERDE, M., La delincuencia juvenil en la provincia de Granada: aspectos fenomenológicos y etiológicos, Tesis doctoral, Universidad de Granada, 1967
- BENJAMIN, R., Délinquance juvénile et société anémique, CNRS, 1971.
- BASAGLIA, F. -BASAGLIA, F., La mayoría marginada, Ediciones Bolsillo.
- BONAL, Raimon, Mataró 1974: les guarderies, la sanitat i els avis, Fundació Jaume Bofill, Barcelona
- DAVID, P., Sociología criminal juvenil, Depalma, Madrid, 1971
- DEBUYST, Ch. et RENARD, G., Familles problèmes et assistance éducative, Le service social, Sep-Octobre 1965
- DELLAERT, R., L'aide psycho-pédagogique aux familles problèmes, La tribune de l'enfance, nº 75, août-septembre 1970
- DIAZ ARNAL, Personalidad e inadaptación, Barcelona, 1969
- DUCHATELET, G., Action sociale et familles socialement handicapées, Paris, Caisse nationale des allocations familiales, 1972
- DURKHEIM, E., Le suicide, París 1897.
- DURKHEIM, E., De la division du travail social, París, 1893.
- FOUCAULT, M., Surveiller et punir, Gallimard, París, 1975
- FRIEDLANDER, K., Psicoanálisis de la Delincuencia Juvenil, Buenos Aires, 1972
- GARMENDIA, José A., Esquema del delito en España, Plaza y Janés, Barcelona, 1973
- HOWARD S. BECKER, Las historias de vida en ciencias sociales. Teoría y Técnica, Nueva Visión, Buenos Aires, 1974
- HUBADKA, W., El joven y la policía, Studium, Madrid, 1970
- HUERTAS CLAVERIA, J.Ma., Quatre morts, vuit mesos i vint dies, Taula de canvi, nº 2, novembre-desembre, 1976
- LABBENS, J. -DEBUYST, Ch., Nouveaux aspects de la famille. Principes de la promotion sociale de la famille inadaptée, París, 1964

- LANG, J. L. , La infancia inadaptada, Barcelona, 1969
- MARVIN, W. -FERRACUTI, F. , La subcultura de la violencia. Hacia una teoría criminológica, México, F. C. E. , 1971
- MILLET, L. , La agresividad, Madrid, 1973
- PALOU, Inés, Carne apaleada, Planeta, Barcelona, 1975
- PARKER, Anthony, Grendon. Prisión psiquiátrica, Noguer, Barcelona, 1970.
- ROBERT, Philippe, Las Bandas de adolescentes, Studium, Madrid, 1967
- ROBERT, Philippe, Le coût du crime en France pendant les années 1970-1971, Ministère de la Justice, Paris, 1973
- SENDEREY D. , Israël, El grupo criminal, II Congrès International de Criminologie, vol. IV: Sociologie, PUF, 1952
- SZABO, Denis, La criminalité urbaine, Montreal, Presses de l'Université, 1973
- SZABO, Denis, Crimes et villes. Petite statistique de la criminalité urbaine et rurale en France et en Belgique, Paris, Cuyas, 1960
- WEST, D. J. , La delincuencia juvenil, Labor, Barcelona, 1970
- YBARRA y DE LA REVILLA, G. M. , Temas del Centro de Estudios del reformatorio de Amurrio, Madrid, 1969

Annales de Vaucresson, 1963-1974, Paris

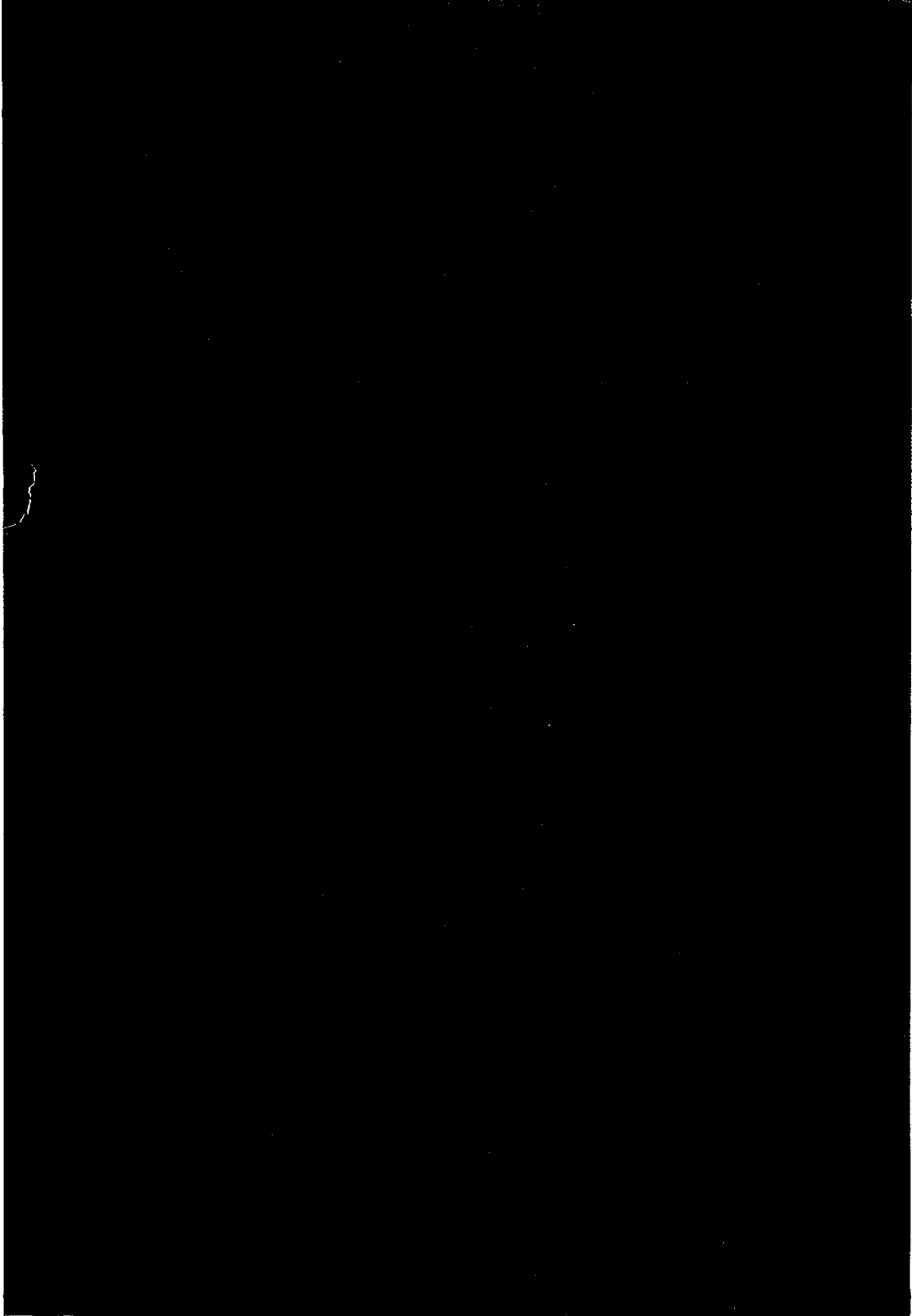
Informations Sociales, nº 9, 1969; nº 11, 1969; nº 4, 1972

Expérience d'un travail d'équipe en service social de prévention, Paris, Les Editions Sociales Françaises, 1970, col. Travailleurs sociaux.

Les comités de protection de la jeunesse. Approche sociologique d'une institution nouvelle, CEDJ, Bruxelles, 1976

- - - - -

1

Autor

Raimon Bonal y Joan Costa

Título original

Mataró 1978: delinqüència juvenil i treball social

Posible título castellano

Editor

original catalán

Páginas

150

Fecha Copyright

Fecha Informe

3 octubre 1978

Síntesis argumental

El texto es un informe sobre la delincuencia juvenil y la protección de menores en Mataró.

El presente trabajo viene avalado por el juez decano del tribunal tutelar de menores de Barcelona.

Los autores dividen su trabajo en dos grandes apartados: el primero que trata teóricamente el problema del joven delincuente y el segundo que trata de los casos concretos referentes a la ciudad de Mataró.

La exposición teórica es amplia y muy documentada. Se especifican las diversas interpretaciones del hecho delictivo a través de la historia y se hace un estudio comparativo del tratamiento que reciben los delincuentes juveniles en el mundo y en España.

En la segunda parte que trata la delincuencia juvenil en Mataró, se parte de un estudio geográfico y social de la ciudad para después pasar a los datos estadísticos más relevantes en torno a la delincuencia para finalmente explicar una serie de casos concretos que se consideran arquetípicos.

El trabajo termina con una conclusión en la que se recoge los principales obstáculos con que se encuentra la protección de menores en nuestro país.

Amenidad

El texto a pesar de ser un trabajo especializado resulta fácilmente legible y ameno. Una virtud que en mi opinión posee este trabajo es la utilización justa y precisa de las estadísticas, es decir, este trabajo no cae como otros de su género en la prolijidad de datos numéricos que hacen pesada su lectura.

Censura

Juicio crítico

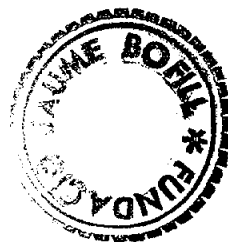
Considero que el presente trabajo cumple una interesante función de divulgación de dos aspectos distintos dentro de un mismo problema que es el de la delincuencia en general. Por una parte en el apartado teórico se nos brindan aspectos nuevos del hecho delictivo y por otra se nos dan motivos de reflexión sobre el problema tan candente que tenemos planteado en nuestra sociedad como es el problema del adolescente que inicia una carrera delictiva.

Su publicación puede ser interesante en estos momentos en que el tema interesa por muchos conceptos.

MATARO 1978: Delinqüència juvenil i treball social

Raimon BONAL i
Joan COSTA

de la

Fundació Jaume Bofill

RAMBLA DEL PRAT 21 1.ª TELEFON 2181495 BARCELONA 12

FUNDACIO JAUME BOFILL - juliol 1978

INTRODUCCIO

La tendència actual de la criminologia és d'anar cada vegada més cap a una humanització. Això vol dir dues coses: castigar el menys possible i intentar interpretar el delictes.

Quan vam començar la recerca sobre delinqüència juvenil a Mataró, intuïem que havíem de fer quelcom que respongués aproximativament a aquesta humanització; això volia dir no gensmenys que havíem de fer quelcom de nou o, almenys, de fer quelcom que fos diferent del que ha estat fet en els manuals de delinqüència juvenil que es troben a les llibreries. Calia, en definitiva, omplir d'humanisme tot el que fèiem per a respondre veritablement els interessos simultanis del ~~Centre Social Cirera~~,⁽¹⁾ que vol fer una iniciació a la prevenció mateixa dintre el context de Mataró, del Tribunal Tutelar de Menors que està realment i veritablement inquiet davant la sensació de buidor i d'ineficàcia de la seva tasca (1) i de l'Institut de Reinserció Social (IRES) que, treballant arduament en aquest camp des de fa alguns anys, volia disposar d'un instrumental analític per a racionalitzar la tasca que estant realitzant cada dia.

(1) El jutge degà del Tribunal Tutelar de Menors, ens va avalar la nostra tasca a través d'un escrit que deia així:

MINISTERIO DE JUSTICIA
TRIBUNAL TUTELAR DE MENORES
DE BARCELONA

Al objeto de que puedan efectuar directamente recogida de datos personales, familiares y de cualquier orden relacionado con la confección de un trabajo sobre marginación y delincuencia juvenil que este Tribunal Tutelar de Menores de Barcelona viene realizando y que tiene encomendado, entre otros, a los Sres. D. Raimundo Bonal Falgás y D. Juan Costa Riera, se expide la presenta credencial por mientras dure semejante actividad.

Barcelona, a 10 de mayo de 1978

EL JUEZ DECANO

Firmado: Javier Ferrer Mora.

(1) Centre de Formació i Prevenció
de Cirera

No sabem si hem omplert satisfactòriament les expectatives -què més voldríem!-; però el que veritablement estem segurs és d'haver portat a terme l'anàlisi amb un regust de poc, malgrat les enutjoses dificultats que ens han sortit constantment en el nostre camí. Regust de poc, perquè ens sembla que la nostra recerca no es pot considerar acabada: es tracta de vides i aquestes prossegueixen, per bé o per mal, la ruta de la seva vida.

L'objectivitat de l'anàlisi no ha pogut oblidar-se del sofriment que comporta indefectiblement i ineluctablement el contacte amb la misèria: estem completament segurs d'haver arribat al fons de la marginalitat amb tot el recobriment de misèria personal i social que comporta. No és pas literatura si diem que hem plorat amb el mateix plor dels marginats i ens hem indignat amb la mateixa motivació a la revolta que ve afegida a la seva vida. Hom no és capaç de romandre indiferent davant la injustícia que és causa d'infortuni, de dissort o de desgràcia.

L'aprenentatge, certament, respon a lleis -malgrat que descartem absolutament tota ombra de determinisme- i aquestes lleis troben les seves arrels en les instàncies suprapersonals que donen l'arabó de les condicions en les que algú ha d'ésser considerat desviat. Creiem que estem davant una qüestió de valors.

La sociologia de la desviació presuposa una definició de l'home i, en el fons, segons sigui aquesta, tindrem una o altra sociologia. Segons si es parteix de la intercausalitat o de la individualitat, tindren unes perspectives completament diferenciades.

Només hi ha la possibilitat per a la ciència per a que es retrobin totes les disciplines, la psicologia, la psiquiatria, la sociologia o el dret: aquesta possibilitat es dona quan la ciència intenta comprendre el que passa en les relacions d'unes persones amb les altres.

La sociologia de la desviació juvenil, ha d'oblidar ésser una sociologia de la desviació en ella mateixa. Hi ha en els joves uns elements d'integració que juguen només en ells i que són únicament un projecte en els adults. És per això que hem dedicat una part tan àmplia a discutir teòricament el concepte de delinqüència juvenil. Decididament, només hem fet que discutir la definició sense donar-la i és que en veritat no és fàcil dir què és el delinqüent juvenil. Nosaltres preferim parlar de conducta desviada que de delinqüència.

Les interpretacions causals que s'han fet de la delinqüència, ens semblen més sociologia fenomenològica que no pas veritables estudis etiològics de la delinqüència dels menors. Ni el seu caràcter funcionalista, ni la seva interpretació explicativa ens sembla que doni res més que un ventall d'hipòtesis de treball molt fecun-

des per a la recerca; però res més de definitiu.

Ens ha semblat important aportar aquí i ara, dintre el gran cos teòric del nostre estudi, els diferents sistemes de tractament dels menors de conducta desviada en diferents Estats. Aquest apartat té la virtualitat de fer-nos veure diferències que són veritablement substancials.

Pel que fa a la investigació empírica nostra, hem donat una petita rellevància a l'estudi quantitatiu de la segona part; segurament perquè érem massa conscients de les seves limitacions. L'apèndix referit als barris de Nataró ha estat deliberadament el·laborat fora de text i és un complement i actualització de l'estudi fet l'any 1974 sobre Nataró. Diem deliberadament marginat, perquè no voldríem donar ni remotament la imatge que les causalitats últimes de la delinqüència juvenil són ecològiques. Essent un element molt transcendent, no pot ésser de cap manera una explicació última.

Realment, la nostra anàlisi es centra en el contingut de la tercera part (Biografia, història i societat); és aquí on estem plenament convençuts que hem tocat el fons de la qüestió a través d'un contacte directe amb els actors anomenats "delinqüents juvenils" i completat per les converses i contactes mantinguts amb els agents dels controls socials.

La nostres conclusions, llargues pel seu contingut; però curtes per tot el que voldrien dir, només fan que recollir panoràmicament el contingut de l'observació directa i testimonial viscuda i condensar una aproximació, certament molt imperfecta i inacabada, d'una tasca que és veritablement estimulante per a qui voldria d'una vegada per sempre veure resolt un problema que està molt lluny encara de trobar una simple ombra de solució.

No podríem acabar aquesta introducció sense agrair la col·laboració extraordinària de tots els nostres interlocutors; des dels qui depenen de l'administració de justícia, fins els que es mantenen sota l'obscuritat d'un secret que no poden posar sobre la taula sense córrer un risc evident. A tots plegats el nostre agraïment puix que, segurament que sense saber-ho, no saben pas com han contribuït a fer créixer i avançar la ciència de la criminologia o, més exactament, de la sociologia criminal. Sense tenir la impressió d'haver dit la darrera paraula, tenim la seguretat d'haver posat un pilar molt imprescindible per a prosseguir la investigació en una àrea tan orfa d'anàlisis sociològiques.

Raimon BONAL i Joan COSTA.

"El criminal, d'una banda o d'altra, nega l'estructura de la societat i aquesta segueix el col.loqui màgicament en el terreny de la negociació recíproca.

La societat refusa de reconèixer's a l'espill que l'hi presenta el criminal i, de fet, nega el criminal en tant que ésser social.

Això vol dir que, posant el criminal fora de la societat, aquesta liquida l'evidència que el crim no és pas possible si no és en i per la societat.

La més gran concessió que creu poder fer a l'esperit "modern" en la qüestió del crim, és tractar el criminal com un cas psicològic, evitant així que sigui veritablement un representant de la seva pròpia estructura..."

(E. J. H. G. G. G., La criminalité et le droit de
Lille, Droit, juin 1966).

I. La delinqüència, les seves causes i les experiències de tractament dels menors en diferents països.

Definir el concepte de delinqüència es fa relativament fàcil si s'observa una condició: que no es tingui la més remota idea del que és la delinqüència. Tanmateix, des del moment que s'estudia en profunditat el fenomen o que es treballa en el camp de la recuperació dels delinqüents, neixen unes extraordinàries dificultats per a trobar una verdadera i autèntica definició.

Cal distingir en el concepte de delinqüència l'associalitat? Cal incloure en la definició el delinqüent de les classes altes que no trepitja jamai un palau de justícia? Amb quins criteris disciplinars és necessari donar un concepte exhaustiu de delinqüència? La ciència penal, la psicologia, la psiquiatria, el psicoanàlisi, la sociologia, la biologia...?

Hi ha qui ha caigut en el defecte de definir la delinqüència per les seves causalitats i, des d'aquesta perspectiva, el delinqüent ho és constitucionalment, ja sigui biològicament o psicològicament. Adès també la conducta criminal no és explicable si no és a partir de les interpretacions socials; des de les consideracions que fan referència a les contradiccions mateixes de l'organització social fins a les reaccions que provoca la intervenció social de cara a la conducta desviada, passant per les consideracions ecològiques, sociofamiliars, educatives, etc...

Totes aquestes dificultats esmentades o lleugerament apuntades, s'agreguen considerablement quan es tracta de la delinqüència juvenil. Quan es parla dels joves s'incrementa extraordinàriament la preocupació social -si possible- i la veritat és que l'accent de les connotacions reactivas que provoca la delinqüència juvenil, repercuteix en la mateixa dimensió científica del problema. Des dels pedagogs als professionals de la clínica pretenen autoprotegir-se amb un dret, en certa manera indiscutible, que justifica als seus ulls la necessitat de la seva intervenció. I és aleshores que el galimaties que esorgeix fa encara més difícil l'aproximació comprensiva de la seva realitat.

En aquests primer capítol pretenc discutir la noció de delinqüència, donar una idea panoràmica sobre les causalitats i intentar veure ràpidament unes experiències comparades del tractament dels menors en diferents països. Creiem que aquest conjunt, pot ésser i constituir per si mateix un ventall teòric suficient per a l'anàlisi del que és el centre de la nostra recerca.

1. Noció de delinqüència

Qui delinqueix és aquell que participa en un delictes i delinqüència és la qualitat de delinqüent.

La criminologia és el conjunt de coneixements científics sobre el delictes que té per objecte descobrir-ne les causes, analitzar-ne les formes d'aparició com a fenomen individual i social i establir els mitjans de prevenir-lo.

Com a ciència, la criminologia és molt antiga; però es desenvolupà extraordinàriament a partir del segle XIX quan l'escola criminològica italiana (Cesare Lombroso, Alberto Ferri...) va començar a fer síntesi intentant atribuir a la delinqüència unes connotacions biològiques i quasi racials. Des d'aleshores, les opcions de la criminologia es van mostrar extraordinàriament dependent de les disciplines més diverses: la biologia, la psicologia, la sociologia i, inclús, la política.

De fet, el problema de la conducta divergent ha entrat a formar part de les preocupacions mateixes de la humanitat i d'aquí neix la seva antigüitat. Mentre hi hagi grup social organitzat, hi haurà sempre delinqüència. Ja Durkheim (1) deia que "el crim és necessari". No cal cercar quatre peus al gat: la conducta desviada ho és per respecte a la normativa social imperant; sempre està marginada per respecte a la conducta considerada "normal". Hi ha uns aspectes de relativisme que són completament indefugibles. En el camp de la delinqüència no hi ha veritat ni definicions absolutes; cal tenir compte de la relativitat en el temps i en l'espai. El que és delictes aquí no ho és allà; el que és delictes avui no ho era abans d'ahir.

Aquest relativisme s'incrementa extraordinàriament si tenim compte d'una altra variable: el científic que estudia el crim. Als països anglosaxons, especialment als Estat Units d'Amèrica els criminòlegs es formen en els departaments de sociologia o de psicologia de les universitats; a Europa són formats a les facultats de dret. La noció mateixa de delinqüència serà extraordinàriament diferent si el professional que s'hi dedica és magistrat, sociòleg o psicòleg.

A partir dels anys 1940, s'inicia la consideració que el fet delictuós és el resultat d'un seguit de factors que operen conjuntament i que influeixen predisposant-hi a favor. El delinqüent deixa d'ésser un criminal i esdevé un malalt o un marginal social, o bé tantes dues coses.

(1) Emile Durkheim, Le suicide, Paris, 1897.

D'instrument científic, pretosa ent nostre, la criminologia corre el risc d'esdevenir un instrument polític i social al servei d'un determinat ordre constituït. És des d'aquesta perspectiva que el fenomen de la delinqüència esdevé un catalitzador de totes les contradiccions socials del sistema socioeconòmic imperant. És també per a aquest camí que es podrà dir que "cada societat té els delinqüents que es mereix".

...

...

Quan ens referim a la delinqüència juvenil, parlem del conjunt d'actes delictuosos i manifestacions concomitants que tenen com a subjecte a persones no adultes. El fenomen social que constitueix modernament la delinqüència juvenil, ha obligat a separar el seu estudi de la criminalitat general. Hi ha una necessitat real que l'acció jurídica i el control social, els mitjans de correcció i de rehabilitació siguin diferents dels que la societat té respecte als adults.

Tots els Estats, inclús els més moderns, s'han vist com obligats a fer excepcions que salguessin o privilegiessin la peculiaritat de la condició d'ésser jove. La característica d'aquesta legislació és l'absència o la suavització del rigor formal existent en els procediments criminals i per una atenció especial a l'ambient i a les circumstàncies que envolten els delinqüents.

Malgrat aquestes grans línies d'actuació jurídica, no hi ha pas dues legislacions que siguin idèntiques quan es refereixen als menors. A vegades, ni tan sols per respecte a les delimitacions de l'edat dintre la qual cal entendre qui són els menors. Ens movem aquí en un terreny que és extraordinàriament reslliscós.

Una cosa sí queda molt clara: a tots els Estats la delinqüència juvenil gaudeix d'una jurisdicció especial, és a dir, els tribunals de menors. Delinqüència juvenil és un terme jurídic relativament nou i que fa referència a un fenomen extraordinària ent antic.

L'expressió té una significació precisa i difusa a l'hora. Quan un tribunal qualifica a un menor de delinqüent juvenil, aquesta definició és precisa de la condició de tal menor davant la llei. De totes maneres, fora d'aquesta dimensió jurídica, el terme delinqüència juvenil és molt inconcret si es tenen en compte els aspectes relativistes dels que parlàvem més amunt.

Malgrat que el primer tribunal de menors, la "Juvenile Court" a Cook County, Illinois, fou creat el 1899, des de feia molts anys que hi havia una preocupació rellevant pel que fa referència a la

conducta dels menors. I no és ironia si diem que aquesta preocupació es constata històricament ja en el primer còdex conegut, el d'Hamurabi, a Babilònia, el segon mil·lenni abans de Jesucrist.

Amb tot, tota la justícia dels menors està montada sobre un dilema: o concedir la discrecionalitat i flexibilitat necessàries per a la preven_ció de la delinqüència i la rehabilitació dels delinqüents o, al mateix temps, mantenir intactes les garanties processals reconegudes per la llei. És tard, podem veure comparativament les solucions adoptades en molts Estats i veurem com la balança s'inclina diferentment per un cantó o l'altre, compartint a vegades una real contradicció entre els termes del dilema.

Volguem o no, la delinqüència juvenil és una definició jurídica. És delinqüent qui ha comès un fet tipificat per la llei penal i quan afecta a una persona que està compresa en un interval d'edat definit així mateix per la llei.

La sociologia criminal es sent certament incòmoda en aquesta definició, perquè és prèpi de la ciència social interessar-se pels processos que expliquen el comportament dels joves i pels canals a través dels quals aquest comportament arriba a definir-se pròpiament com a delinqüència.

El treballador social, semblantment, se sent incòmodat és potser encara més greu puix que no es podrà definir alegrement delinqüent a qui ha comès esporàdicament o ocasionalment un fet delictiu; el caràcter d'habitualitat és extraordinàriament important per l'educador. No es pot parlar d'un delinqüent, mentre no sigui reincident, és a dir, mentre no faci del delictes un sistema de vida. Això porta a l'educador a investigar sobre la inadaptació i, per tant, requereix del diagnòstic i teràpia dels psicòlegs o psiquiatres.

La definició jurídica de delinqüència és incòmoda per a tothom. E la raó es troba precisament en el fet que hi ha una important àrea de la realitat que s'escapa: la mitja negra de la delinqüència. Si l'anàlisi de la realitat és la delinqüència que freqüenta unes instàncies judicials, hi ha una important àrea de persones que trenquen o no observen les normes socials que no passen mai pel banquet dels acusats; és més, n'hi ha que no passaran mai pels tribunals; és més, hi ha una zona de delinqüència que no freqüenta els tribunals i que és la causa de molts delictes que són els que passen pels tribunals. Estem tocant el fons d'un problema que socatreja de soca a l'arrel la mateixa validesa dels estudis que tenim entre mans. La informació, numèrica o qualitativa, de la delinqüència tal com ens prové de les institucions jurídiques, difícilment serà mai vàlida pels greus defectes estructurals i conceptuals que l'hi han donat neixement. E... no arriba al punt que té dret a qüestionar-se sobre

si val la pena prosseguir estudiant amb la base dels materials de que es disposa. Nos acaba pensant si potser, en darrera instància, no sabem res de la delinqüència.

...

...

Les direccions noves a les que es va compromentent la protecció judicial dels joves delinqüents, resulten sens dubte de l'acció del principals treballadors d'aquest camp (magistrats i col·laboradors, administradors de la justícia en general...); però cal subratllar així mateix el context científic d'aquesta acció. Les perspectives de la criminologia, i sobretot de la juvenil, s'han canviat radicalment amb el progrés de les ciències mèdiques, psicològiques i socials.

A la noció de jove delinqüent i posteriorment de noi o noia constitucionalment anormals, s'ha substituït la d'infant inadaptat als valors de la societat en viu. Paral·lelament, es va desdibuint la dicotomia fàcil entre delinqüent i no delinqüent. Els mètodes d'acció, confrontats a l'etiologia completa dels comportaments juvenils, s'han anat modificant i prenent unes característiques deliberades des del punt de vista psicopedagògic i social.

Les observacions sobre les relacions etiològiques, sobre el medi social i el comportament del menor han situat el seu tractament en un context més global: el tractament de l'entitat familiar. La llibertat vigilada arriba a ésser una verdadera assistència intentant de garantir prop del menor una acció educativa.

L'internament, gràcies a Déu, va deixant d'ésser una panacea, per a passar a ésser una forma especialitzada de tractament. Es així com hi ha també altres alternatives o modalitats del tractament; ens referim, en concret, a l'^{pie}escripció, la vigilància en un temps de prova o al compliment d'actes de reparació.

Tot plegat no són menys que implicacions d'unes transformacions profundes i múltiples que han portat a oblidar la noció de "faltat" per a cedir el lloc a la idea de "menor en perill". Es tracta, no obstant això, que a les disposicions legals hi predeïa obertament un dret "sui generis", és a dir, un dret que constituïx una mena de "carta de la joventut". Ja no ens llimem en la transgressió, sinó en el context que ha pogut ésser determinant de cara a potenciar les forces que han fet possible aquella suposada "desviació".

Més enllà de la lluita contra la delinqüència juvenil, aquesta proclama de la joventut s'ha de preocupar de la promoció del noi i la protecció del seu desenvolupament físic, intel·lectual, moral i social. La perspectiva, de curativa, cal que passi a ésser preven-

tiva.

Les disposicions legislatives anteriors tenien el punt de mira posat en la lluita contra els efectes del comportament socialment inadaptat; l'objectiu actual és d'evitar, amb una intervenció precoç, la gènesi i el desenvolupament d'aquests comportaments i d'assegurar als joves l'equilibri indispensable a la seva inserció social harmònica. Hem arribat, doncs, a la noció de menor en perill.

El perill es refereix, adès al menor (salut física i moral, educació, lleure, inserció social...) en tant que condicionat per les carencies i defectes del mitjà familiar, adès al món que l'envolta (prostitució, vagabondatge, mendicitat, delinqüència, mala conducta) en tant que condicionador de les dificultats de desenvolupament del menor.

La definició és certa ent s'argumenta; però...

...

...

Com cal mesurar que un menor es troba en condicions de perill determinades que justifiquin la intervenció social? On cal situar el límit entre l'existència tàctica d'un perill i la no existència del mateix? En d'altres termes, com determinar aquesta noció de perill per a poder identificar la possible clientela d'aquesta intervenció social preventiva? Nos donem aquí un extraordinari camp de batalla teòric i pràctic. En darrer terme, quan es pot intervenir?

Si la intervenció social és inoportuna o ha estat aplicada inútilment o amb una prolongació ~~excessiva~~ ^{aguda}, podem crear situacions de dependència excessiva i totalment inacceptable. Fins i tot, es pot agreujar alegrament el problema que s'intentava resoldre.

Aquestes precisions teòriques són d'una extraordinària importància per a les conseqüències que es volen obtenir. Si s'exemplifica excessivament el camp de la intervenció social, es pot generar encara un instrument nou de control social repressiu. Cal una informació social adequada, realista, verídica i completa sobre les situacions que poden ésser titllades de perill, sobre les possibilitats i conveniències de la intervenció -que no necessàriament han de venir resoltes per les instàncies de justícia-, sobre la coordinació dels diversos serveis per a poder satisfer les necessitats d'una clientela potencial tremendament diversificada en els seus aspectes etiològics.

Es així com la intervenció social o jurídica s'ha de verificar, si es dona una tripla condició:

1. L'existència d'un perill pel menor.

2. La sol·licitació d'ajuda per algun coneixedor de la problemàtica i presentat de la situació real del menor (no simplement per la via de la denúncia).
3. La comprovació de l'existència dels condicionants elementals de la perillositat pel menor i l'intent de coordinació de la possible intervenció amb les preocupacions bàsiques i fonamentals dels pares o tutors.

Aquestes condicions són garantia d'eficàcia i de necessitat de la intervenció social. E això per tres raons:

a. Cal respectar dos valors socials inalienables: l'interès del menor i els drets de la família. Toda intervenció social queda únicament en un pla de suplència i tentant ajudar les famílies que, per carència d'equipaments o per ineptitud, ignorància o indiferència no han pogut assolir elles soles una ajuda apropiada. No es tracta de suplantar o substituir-se a la família, sinó d'ajudar-la a superar les seves pròpies dificultats educatives.

b. La intrusió dintre la vida privada de les famílies portarà sempre un element d'arbitrarietat. No cal trepitjar els drets de les famílies, sinó donar una ajuda per a la superació de les seves tensions per a retrebar un equilibri compromès.

c. Donat el cas, cal fer admetre als pares la necessitat de la intervenció sense forçar-los. Aquest és un postulat fonamental de la prevenció. Totser més que una acceptació explícita, cal una disposició a l'acceptació: és l'única manera de garantir una col·laboració de la família. Una aquesta col·laboració falli, queda aleshores únicament el recurs a la disposició a través dels òrgans de justícia.

...

...

Una planteja ven aquí i ara donar una definició de delinqüència. Reconeixem que no ho hem fet i, a més, entenentament convençuts que no ho havien de fer; tenim la impressió que més ha ben bé prou d'haver posat en evidència la complexitat extraordinària del concepte, sobretot el de delinqüència juvenil.

En la discussió d'aquest concepte, ens hem basat fonamentalment en els elements bibliogràfics següents:

1. Gran Enciclopèdia Catalana, Enciclopèdia Catalana S.A.
2. Diccionario de las Ciencias Sociales, ed. Aguilar
3. aportacions del col·loqui: Evolution d'une notion: la délinquance juvénile, Bruxelles, May 1959.
4. Les Comités de protection de la Jeunesse. J. Roche sociologique d'une institution nouvelle, Bruxelles, 1976.

2. Interpretacions causals de la delinqüència. Teories criminològiques.

Són moltes les teories que s'han formulat per a explicar les causes de la criminalitat. Des de la doctrina demoníaca fins la psico-analítica, passant per la constitucio nística, l'econòmica, l'endocrinològica, la política, l'educacionalística, la sociològica, la psiquiàtrica; totes elles han volgut desenvolupar el seu original punt de vista com a la font explicativa de tot el fenomen tan extraordinàriament complex de la delinqüència. De totes maneres, no n'hi ha ni una que hagi pogut satisfer totalment l'anhel de poder erradicar la plaga de la conducta devianta, precisament per la seva unilateralitat explicativa; precisament aquesta, pel seu caràcter exclusiu, deforma la realitat i inclús arriba a donar una imatge falsa de la mateixa.

Quasi totes les explicacions oblideu el principal: la criminalitat és un fet essencialment social i és per això mateix que el seu volum, la seva evolució i el seu caràcter són la conseqüència directa de la vida del grup o comunitat que s'estudia amb tota la força i els factors col·lectius que l'hi donen consistència. Hi ha algú que ha escrit (1):

"Malgrat que sembli paradoxal, cal reconèixer que la conducta "antisocial" també està socialment determinada. Les referències a la criminalitat en general i no a cada delinqüent en particular.

Seria ingenu negar la possibilitat, per a una mateixa persona d'apribar a ésser un deportista o un investigador, un home honest i respectuós de les lleis o un delinqüent, segons siguin les circumstàncies que prevalen en la seva vida i la seva acció, d'acord als seus antecedents hereditaris i a la seva disposició constitucional...

Si s'admet que la criminalitat és la resultat de les relacions contínues i complexes entre els individus i la societat de la que formen part, no hi ha cap necessitat de recórrer al concepte "criminalitat", tan agradable a molts investigadors, per a comprendre la dinàmica del seu mecanisme generador. Delinqüents i no delinqüents són el resultat directe de les interrelacions.

(1) Israel ZEMERBY DRAMIN, El "Crime Criminal", in II Congrès International de Criminologie, vol IV, Sociologie, Paris, Presses Universitaires de France, 1952.

A més, en no poques instàncies, els no delinqüents
són els responsables voluntaris o involuntaris,
conscients o inconscients, d'aquelles condicions
que permeten o faciliten l'evolució de la conducta
delictiva".

La nostra exposició que es veu no vol pas ésser exhaustiva.
Unicament, vol ésser una petita síntesi de les grans tendències
que s'han donat en el camp de la investigació tipològica i que
pretenen donar una idea de les diverses disciplines que s'han
interessat pels problemes que planteja la conducta desviada. Estem
segurs que aquesta breu exposició serà satisfactòriament fecunda com
per a poder delimitar entre d'altres la gran complexitat del problema i
la dificultat de voler trobar explicacions més actives a partir
d'una sola disciplina interpretativa.

3.1 Interpretacions Biològiques

Des de fa molt temps molts investigadors s'han dedicat a exami-
nar la constitució dels delinqüents, sospitant que poden existir
certes característiques físiques que determinen el seu caràcter i
els seus actes delictius. Segons aquesta escola de pensament (1),
les diferències entre els delinqüents i els no delinqüents serien
de caràcter físic i es produirien des del mateix naixement.

El desenvolupament d'aquesta escola, atorgat clarament poten-
ciada pel progrés de la ciència moderna, el creixent afluy antropo-
mètric, la més àmplia aplicació de l'estadística, la formulació
de la teoria de l'evolució i el naixement de la verdadera psicolo-
gia aplicada. Es a partir d'aquests corrents científics i de pensa-
ment que s'acaba volent distingir a més claredat i precisió el
"bó" del "mal", el "social" de l'"antisocial", el "normal" de l'"anor-
mal". un element completament inqüestionable serà la característica
física del delinqüent; si morfològicament el delinqüent és diferent
del no delinqüent, segurament que s'acabarà portant distingir també
entre l'homicida, el lladre, el delinqüent sexual.

Aquesta doctrina ha passat ja a la història del pensament encara
que no és difícil trobar teories basades en els mateixos principis
i, inclús, molt recentment un jutge de perillositat social de Bar-
celona ho sostenia en públic en unes jornades sobre marginalitat
social al Patronat Municipal de la Vivenda de Barcelona. (2)

(1) Cesare Lombroso (1899) a l'escola criminalista italiana. "Lo Crime,
ses causes et ses remèdes!" (nota (2) a la plana següent)

En investigacions més modernes (Sheldon, Varietats de joves delinqüents,¹⁹⁴⁹ Glueck i Glueck, Vaticinant la delinqüència i el crim, 1950), s'ha constatat empíricament que els delinqüents tendeixen a ésser mesomorfs, és a dir, relativament musculosos i "serms". De totes maneres, no està pas clara la interpretació; cal considerar la mesomorfia com a causa o com a conseqüència de la delinqüència? Els que la descobreixen com a causa, opinen que el mesomorfe és un individu més agressiu ja des del seu naixement i a mesura que es va fent gran, va creixent aquesta agressivitat fins el punt que es pot arribar a traduir en una conducta delinqüent.

També modernament, d'altres investigadors han trobat que els delinqüents, en una proporció elevada, reaccionen per sota del normal davant dels estímuls dolorosos (Lindner, Estudis experimentals de la inferioritat constitucional psicopàtica, 1942-1943). D'altres autors han trobat que els delinqüents presenten força senyals d'immaduresa física, o anomalies en el seu desenvolupament. (Stafford-Clark, El psicòpata a la presó: una relació preliminar d'una investigació cooperativa, 1951). Encara, d'altres investigadors diuen que es troben més trastorns neurològics entre els delinqüents que en la població no delinqüent. (Ostrov i Ostrov, Lateralitat sincrònica i asincrònica d'activitat retrassada en els electroencefalogrames de no epilèptics, 1946)

De totes maneres, tots aquests resultats poden interpretar-se de diverses maneres. És a dir, és molt possible que la major proporció relativa de trastorns físics en els delinqüents siguin pura i únicament el resultat de la pobresa ambiental; d'altra banda, també, es pot donar el cas que un mal funcionament fisiològic o neurològic en alguns casos sigui la causa de la delinqüència.

En tot cas, el que ens sembla absolutament evident és la dificultat científica de fer generalitzacions a partir de constatacions empíriques i relatives d'aquesta mena. I sense, en definitiva, que el delinqüent no neix talment tarat que es pugui generalitzar cap el concepte tan extraordinàriament dubtós i confús del "delinqüent nat". Així mateix, pensem que les constants de regressió fisiològica o neurològica, no han estat mai tan determinants per a poder arribar a fer generalitzacions definitives al respecte. De concret, cal desestimar aquestes interpretacions biològiques.

Nota (2) de la plana precedent: J. Sabater, Integración social y delincuencia, Conversaciones sobre Problemas de Integración Social, I.E.V., 15 de marzo de 1973. Barcelona a la seu del Patronat.

2.2 Interpretacions psico-genètiques

Quan s'acaben les medicions físiques del cos, s'inicia l'època de l'edat mental i del quocient intel·lectual. D'arriba a les exageracions de voler explicar tot el fenomen de la conducta desviada partint de la capacitat intel·lectual dels delinqüents. Malgrat que la noció d'intel·ligència no sigui pas més precisa que la de possessió diabòlica, continua i prossegueix la classificació dels delinqüents d'acord amb una nova terminologia psico-patològica.

El procés causal de la delinqüència estaria en el mateix delinqüent; però ara es traslladen les medicions del cos a l'ànima. Moltes d'aquestes aportacions han estat fruit del tractament clínic de delinqüents juvenils.

El fons conceptual d'aquestes lectures és el següent: la delinqüència ve a ésser una solució a problemes psicològics creats per una interacció defectuosa o patològica entre els membres de la família.

La investigació pionera en aquest camp fou realitzada el 1936 constituint un excel·lent enfocament d'aquesta teoria interpretativa (1). El 90% dels delinqüents provenen d'un context familiarment degradat; els matisos d'aquesta degradació són molt diferents: rebuig dels pares, sentiments diversos d'inferioritat, enveja dels germans, conflictes mentals que tenen una gènesi més profunda. El jove, que es sent desplaçat i inadaptat a la seva família, cerca camins de solució en la conducta divergent o desviada. La delinqüència, en certa manera, dona solució als dèficits provocats per la mala organització familiar o, almenys, al sentiment de frustració psicològica sentit pel jove o adolescent al si de la família.

Aquesta ideologia interpretativa cerca, doncs, la causa de la delinqüència en la situació psicològica del delinqüent no és fruit i resultat dels estils específics d'interacció familiar.

Posteriorment, totes les teories psico-genètiques, havent antipatitzat substancialment les seves postures (2), no han modificat en absolut el plantejament genètic: les circumstàncies familiars desfavorables creen en l'infant problemes psicològics personals d'adaptació que, d'alguna manera, seran resolts a través de la realització d'actes delictius. El focus d'atenció és l'infant i el seu mitjà socio-

(1) Leally, William i Brommer, Augusta, Nova llum sobre la delinqüència i el seu tractament, 1936

(2) McCord, William; McCord Joan i Zola, Irving, Les orígens del crim: una nova avaluació del Centre Juvenil Cambridge-Cotterville, 1959.

Jandrum, Albert i Walters, Richard, La possessió adolescent: un estudi de la influència de les relacions educatives i la família, 1959

familiar. Es suposa que la delinqüència és una forma de reacció davant els problemes relacionals creats per la família.

Des que els anys vint alguns sociòlegs i psicòlegs, a través de tests d'intel·ligència, pensaven trobar l'explicació única de la delinqüència en la debilitat mental fins a anàlisis posteriors i relativament recents que, constatant aquest retràs dels delinqüents, han interpretat el fenomen de manera diferent, s'ha donat una extraordinària evolució. Aquest retràs de la intel·ligència pot ésser degut a causes socials i no solament ésser interpretat com la causa definitiva de la conducta desviada. (1)

Dintre de la gamma psicogenètica, hi ha qui ha descobert en els delinqüents una gran habilitat executiva; però una significativa pobresa de llenguatge (2). D'altres, han trobat que els delinqüents tenen un nombre relativament restringit de categories intel·lectuals en la seva apreciació del món exterior (3).

Tot bé. Tots aquests estudis, talment el seu interès, demostren que no existeix un model particular de personalitat que caracteritzi tots els delinqüents; ni tan sols a la majoria d'ells. S'ha pogut demostrar que no existeix relació entre la delinqüència i unes característiques específiques de personalitat. (4)

Es des d'aquest punt de vista que cal conèixer totalment les teories psicogenètiques en general. Inclús cal tenir certes reserves en els tres grans grups tipològics de delinqüents juvenils que, amb una certa precisió i amb un cert nivell d'utilitat pràctica, han estat establerts pels investigadors més conscients (5): el delinqüent socialitzat, el delinqüent neuròtic i el delinqüent psicòpata. Amb aquí, breument, una relació de les seves característiques.

(1) Kaplan, Nathan, El crim i el delinqüent intel·lectual en delinqüència juvenil: investigació i teoria, 1965.

(2) Wechsler, David, La mesura de la intel·ligència adulta, 1939

(3) Baker, John i Rubin, Teodor, La diferent percepció de la percepció social com una conseqüència de la internalització social, 1956.

(4) Schneissler, Charles i Gessoy, Ronald, Característiques de personalitat dels delinqüents, 1950.

(5) Quay, Herbert, Personalitat i delinqüència en delinqüència juvenil: investigació i teoria, 1968

Hewitt, Lester i Jenkins, Richard, Modelsamentals d'inadaptació: la dinàmica del seu origen, 1947

Abrahamson, David, La psicologia de l'origen, 1960

McCord, William i McCord, Jean, El psicòpata: un assaig de la ment criminal, 1964.

1. El delinqüent socialitzat no pateix desordres psicològics particulars; els seus delictes són causats pel desig d'amotllar-se a les normes de la seva banda o pandilla. Els adolescents surten d'un sector urbà on s'hi ha format una subcultura de bandes. El delinqüent socialitzat, a més, prové de famílies frustrades o insegures i la banda pren un caràcter de verdadera suplència. Aquest vailet adopta l'ètica i els costums de la banda que l'hi produeixen un sentiment d'importància i de seguretat que no ha aconseguit per d'altres camins. El delinqüent socialitzat deixa d'ésser-ho quan arriba a l'edat adulta.

2. El delinqüent neuròtic sofreix d'ansietat profunda, d'inseguretat total i, sovint, de complex de culpabilitat. Es per això que per a aquest personatge la conducta desviada és una manera d'expressar un conflicte no resolt i també de donar una sirtida a la seva ansietat. Generalment, comet transgressions en solitari i rarament comet més d'una mena de transgressions. El piròman juvenil, l'agressor sexual i el toxicòman portanyen generalment a aquesta mena de delinqüents. La seva extracció social s'opera relativament dintre els ambients de la classe mitja i de famílies que tenen símptomes de gran tensió emotiva i de pares que pateixen problemes semblants. Una característica psicològica d'aquest delinqüent és que l'hi agrada viure aïllat i així evitar les relacions amb d'altres persones.. Els delinqüents neuròtics continuen actuant quan arriben a l'edat adulta.

3. El delinqüent psicòpata, per la seva banda, es caracteritza per la seva incapacitat d'establir relacions emocionals duraderes amb d'altres ésser humans i la seva quasi total manca de sentiment de culpabilitat, de remordiment o d'inhibició. No experimenta, a més, el més petit conflicte intern ni tampoc cap ansietat. Realitza un ampli espectre de delictes i la reincidència és quelcom completament normal. Les famílies d'on han sortit aquestes persones es caracteritzen per un tracte brutal, desafeccionat, de constant discussió i d'una disciplina molt estricta. El psicòpata no ha trobat mai el calor d'una relació afectiva amb d'altres ésser humans. Molt freqüentment, el psicòpata té trastorns neurològics que ajuden a disminuir la seva capacitat de refrenar els seus impulsos.

2.3 Interpretacions sociogenètiques

Entrem ara dintre de les interpretacions o explicacions pròpiament sociològiques del problema de la delinqüència juvenil. Totes tenen en comú que, per un motiu o altre, donen una clara prioritat als elements dits socials; és així com des d'aquesta perspectiva,

La delinqüència juvenil, sense deixar de banda els elements pròpiament tractats per d'altres disciplines, és considerada com un fenomen social i, per tant, que ha de tenir la seva raó última interpretativa en explicacions de tipus social, com deia ja Durkeim.

Intentarem sintetitzar al màxim el contingut de cadascuna d'aquestes teories.

2.3.1 L'anòmia com a factor d'explicació (1)

Aquesta explicació de la delinqüència juvenil neix de la impressionant força de la desorganització social i cultural de la ciutat que es troba en ràpida expansió. La immigració i la formació de minories són els elements explicatius més rellevants. Ja els índexs de criminalitat formulats per la Universitat de Chicago i la seva escola, posaven de relleu les característiques socioculturals típiques de les àrees urbanes que donaven un índex alt de delinqüència; aquestes característiques, a grans trets, eren les següents: ràpid canvi de població, grans extensions de terreny reservats o efectivament ocupats per indústries, alta proporció de persones pertencents a grups minoritaris, alts índexs de desorganització social (divorci, suïcidi, alcoholisme i d'altres problemes semblants).

A la vista d'aquestes situacions socials, és natural que molts investigadors comencessin a pensar que les causes importants de la delinqüència no havien d'ésser buscades en el si de la família, sinó en el context cultural del seu domicili i del seu barri. En aquestes àrees, la història "normal" d'un menor ha d'incloure com a natural les activitats delictives. És que darrera tot això hi ha una realitat que dóna a bastament la idea del que és aquesta desorganització: l'anòmia.

Anòmia, del grec anomia, significa etimològicament absència de lleis, anarquia, desordre. El caràcter anòmic de la societat moderna és el resultat de l'absència de reglamentació dels intercanvis fets indispensables per l'especialització de moltes tasques que els homes han de realitzar al si de la societat. (2)

(1) La bibliografia consultada en aquesta teoria es basa principalment en el Diccionario de Ciencias Sociales de l'editorial Aguilar i amb el suculent text de Roger Benjamin, Délinquance juvénile et Société anémique, Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1971.

(2) E. Durkheim, De la division du travail social, 1893.

Més tard, (1) el mateix Durkheim dirà que anòmia és l'estat negatiu de tota normativitat afectant a un grup social sotmès a una massa bruta transformació.

L'anòmia, que apareix momentàneament en uns moments de crisi, esdevé una característica permanent de la esfera industrial i de la societat en general. La jerarquia de les funcions i dels mitjans permanece estable; però la jerarquia de les necessitats es revela impossible de mantenir: l'augment incessant de la producció de béns, l'extensió dels mercats i l'obligació de vendre els productes fabricats, creen una incessant efervescència (la imaginació s'encén, els desigs es desensadenen, les passions pugnen de to). S'ha creat un abisme entre unes necessitats creixents i uns mitjans que han esdevingut limitats o proporcionalment reduïts; això comporta impaciències, neguits i aventures.

L'anòmia no ve definida per la distància entre necessitats i mitjans, sinó que consisteix en la no reglamentació de les necessitats. En el fons, el que importa és l'abisme existent en la situació real dels diferents grups socials i aquest abisme és una hipòtesi inapreciable per a l'explicació de la delinqüència juvenil, segons molts sociòlegs.

La naturalesa de la nostra societat industrial moderna fa que la producció es desenvolupi a un ritme cada vegada més accentuat i provoca un aflux més important de béns destinats a una consumació de masses. Aleshores, es creen constantment noves necessitats. Que aquestes siguin fruit de la publicitat, de la moda, de la imitació o signes d'un progrés: això no té cap importància. L'anòmia caracteritza, per tant, no solament la esfera industrial sinó la mateixa societat i això en la mesura que aquesta ha esdevingut una "societat industrial", per dir-ho d'alguna manera.

Aquesta primera interpretació té la virtualitat de desplaçar totalment el centre d'atenció de l'individu en els seus condicionants físics o psicològics, a la societat en la seva característica marcada per l'organització social.

En certa manera, l'hom posada la primera de les teories socio-genètiques, perquè obra la porta a una altra dimensió que és essencialment centrada en els aspectes socials del problema o de les interpretacions explicatives.

(1) Emile Durkheim, Le suicide, 1897.

2.3.2 La teoria de l'associació diferencial

Sutherland i Cressey, el 1960, en els seus Principis de Criminologia són els qui van llencar la idea que el comportament criminal o desviat s'aprèn a l'interior d'un grup restringit; el delinqüent es fa a partir de la seva associació amb d'altres delinqüents.

Un jove es fa delinqüent en la mesura en que es mou en ambients on les idees i tècniques de la delinqüència es consideren com a reprobables.⁽¹⁾ Com més jove sigui el menor i més intensa la seva freqüència amb aquests ambients, més forta és la seva probabilitat de que acabi essent un delinqüent. Hom no es fixa aquí amb els problemes personals que pugui tenir el menor com a explicació per a caure en la delinqüència; sinó únicament en l'aprenentatge que es fa de la conducta divergent.

Aquesta teoria ha fet certament escola i no ha estat objecte d'excessives discussions. Es pot dir que es tracta d'una teoria que, certament, ha fet fortuna. Cal notar ara, com una explicació més, alguna variant de la mateixa explicació.

Al segons Congrés Internacional de Criminologia, el xilè Israel Senderey Drapkin (1), explicava la seva postura interpretativa en els termes següents:

"Com tot ésser humà, el delinqüent és també sociable i s'adapta a la vida social; però a aquella vida social del "grup" al qual pertany. Per tant, parlar d'associativitat o d'antisociativitat resulta ésser molt inespecífic perquè no determinen el grup social al que es refereixen.

Un delinqüent pot ésser considerat com asocial; però simultàniament pot presentar les característiques que ciutadans d'altres grups socials estimen i accepten com social. És més, pot estar tan adaptat al seu "grup social" que rebutja, a vegades amb violència, tot intent de "readaptar-lo" a un grup social diferent al seu, perquè això el feria un inadaptat de cara al seu propi grup de referència...

Per tant, la delinqüència no és que un individu no s'adapti a la societat, sinó que hi ha un procés íntim d'adaptació a un "grup social especial", afrontat amb la resta de la societat..."

(1) Israel Senderey Drapkin, El "grupo criminal", in II Congrés Internacional de Criminologie, vol IV, Sociologie, Paris, PUF, 1952.

Aquesta teoria de l'associació diferencial matisada per Senderey, resitua veritablement el fenomen en el context que veritablement li és propi: la dimensió social. De fet, la crònica policial dóna compte constantment que la major part dels delictes són comesos per individus que viuen, operen i reben ajuda i estímul de "grups socials" determinats.

Segons aquesta explicació potser el més important seria conèixer les raons per les que aquests grups exerceixen una conducta d'oposició i per què un determinat individu s'hi adapta tan estretament.

En l'exposició d'aquestes teories interpretatives no volem pas donar la sensació d'una presa de postura prèvia, sinó que volem mantenir-nos dintre una línia expositiva global, abstenint-nos conscientment de tota anàlisi crítica.

2.3.3 Les subcultures delinqüencials (1)

Fou cap a l'any 1950 que la sociologia criminal comença a interessar-se amb el problema de les bandes juvenils. Dos factors venien a donar una extraordinària importància al fenomen: d'una banda, l'increment de la violència que provenia de forces organitzades i, d'altra banda, la importància relativa que anaven adquirint aquestes bandes organitzades en les nostres societats industrials.

Es així, doncs, com nasqueren nous intents d'explicació teòrica a partir del fenomen concret: la banda organitzada participa d'una subcultura delinqüencial pròpia i específica de la pandilla. Els americans en diuen "gang", els francesos "bande" i els castellans en diuen "pandilla".

El prefixe "sub" indica que aquestes cultures formen part de ~~sistemes~~ sistemes molt més àmplis. La subcultura delinqüent és

"un sistema de valors i creences que fomenta la comissió d'actes delictius, dóna una certa prestància social sobre la base d'aitals actes i especifica el tipus de relacions que cal tenir amb els qui estan fora del món social dels delinqüents".

El funcionalisme ha trobat una notable i extraordinària complaença en distincions i subdistincions dintre dels conceptes que integren o formen part de la noció de subcultura delinqüencial; el sistemes de valors, els normatius, les nocions fonamentals de conflicte i d'integració, les classificacions... Moralitat convencional, moralitat marginal, moralitat contracultural... Estructures, tradicions i

(1) La base bibliogràfica, a més del Diccionario de Ciencias Sociales, és Marvin i Ferracuti, La subcultura de la violencia, Mèxic, FCE, 1971 i Szabo, La criminalitat urbana, Montreal, 1973.

grups...Cultura global i cultura particularitzada... Etz. (1)

No ens detindrem pas en cadascuna d'aquestes definicions, puix que per poc que es conegui el funcionalisme, n'hi ha prou per a entendre de quina manera la recreació conceptual esdevé quasi morbosa. Per via d'exemple, només farem al·lusió a una de tantes classificacions elaborades per la teoria sociològica; ens referim a la que fa referència a les subcultures antagòniques, criminals i marginals.

a) subcultures antagòniques les integren bandes que es barallen periòdicament per la possessió d'un determinat territori, o per a la realització de venjances de grup, o per la possessió de certs drets sobre determinades companyes...

b) subcultures criminals són les que pretenen obtenir un benefici econòmic per medis il·lícits i comptant amb una organització i una planificació que inclou un determinat control de mercats i una protecció col·lectiva contra la policia. Aquestes organitzacions inclouen pactes amb xarxes de bandes d'adults que subordinen l'acció a una major eficàcia.

c) subcultures marginals, anomenades també per d'altres contracultures, són aquelles en les que els membres ~~són~~ que les integren cerquen experiències esotèriques o "plaers excitants" a través de l'habitució a drogues o del sosteniment de conductes sexuals d'oposició. La seva pràctica es basa principalment en l'experiència.

Podríem allargar els exemples de meticulositat fins l'infinit. Un defecte fonamental de la majoria d'aquestes teories subculturals és que no v'enen apoiades per observacions empíriques; les excepcions no poden invalidar de cap manera aquesta primera afirmació.

Diem també que, en síntesi, les grans conclusions d'aquestes

(1) Els autors que més extensament han tractat d'aquests problemes, a part dels qui han estat citats en la nota de la plana precedent, són els següents:

Thrasher, La banda, un estudi de 1313 bandes de Chicago, 1927.

Cohen, Delinqüents juvenils: la cultura de la banda, 1955

Cloward i Ohlin, Delinqüència i oportunitat: una teoria de les bandes delinqüencials, 1960

Short i Strodtbeck, Processos de grup i bandes delinqüencials, 1965

Miller, La cultura de la classe més baixa com a mitjà generador de la banda delinqüencial, 1958

Shaw i Moore, La història natural d'una carrera delinqüencial, 1931

Spergel, Racketville, Slumtown, Haulburg: un estudi exploratori de les subcultures delinqüencials, 1964

teories es resumeixen en els vuit punts següents:

1. A les grans ciutats es donen aquestes bandes de delinqüents.
2. Aquestes bandes es concentren a les zones d'un nivell socioeconòmic baix i en els barris marcats pels ghettos constructius.
3. Les noies hi tenen una petita participació i no és infreqüent que es mantinguin relacions amb persones que no són del grup.
4. Els actes delictius, si són notoris i han estat divulgats pels mitjans de difusió, acorden un status de prestigi als elements que en formen part.
5. Els fets delictius perpetrats per una banda solen ésser episòdics; no tots els membres hi participen de la mateixa manera.
6. El nombre de membres és molt desigual i sovint ostenten un nivell de cohesió extraordinàriament relatiu.
7. L'organització col·lectiva de les bandes entre elles, només ha estat observada a les grans ciutats d'Estats Units (Nueva York i Chicago).
8. Les subcultes delinqüencials estudiades només existeixen a l'estat pur en algunes ciutats americanes. En altres indrets no apareixen o, en tot cas, la delinqüència col·lectiva no assumeix les formes especialitzades a les que s'ha anomenat subcultures delinqüencials.

Resumint-ho, el concepte de subcultura delinqüencial vol una precisió molt més gran tant des del punt de vista teòric com empíric. Ha estat, almenys fins ara, patrimoni de la sociologia nortamericana, amb totes les seves qualitats i els seus defectes. És una mena d'explicació; però no és tota l'explicació.

2.3.4 El delinqüent situacional (1)

Esparteix del principi que la delinqüència té uns motius fenomenològics relativament simples; les seves causes estan molt pròximes de les contingències immediates de l'acció en el món quotidià: el context social immediat de la desviació i els problemes de l'adolescència.

La delinqüència, potencial o real, calcula el risc i el, labora justificacions racionals; hi juga preponderantment un problema de voluntat.

(1) L'autor que principalment ha treballat aquesta interpretació és Matza, David, Delinqüència i desviació, 1964 i Models de posició i de conducta dels joves, 1964.

De totes maneres, es tracta d'una interpretació que es troba més o menys extesa en bon nombre d'autors.

Els elements més notables d'aquesta interpretació són:

- els adolescents d'una gran ciutat tenen poques oportunitats d'identificar-se amb el seu pare o d'imitar les formes masculines de comportament. Això, en definitiva, explicaria les diferències de conducta desviada observades per respecte a les nenes: continuen identificant-se amb les seves mares, per la seva mateixa naturalesa femenina i no pateixen d'una tan greu crisi d'identitat. El comportament delictiu ha acabat essent una conducta que genera un prestigi "machiste",
- els grups minoritaris acullen gran part de la delinqüència, marcats principalment pels problemes de desarrelament vinculats als fets migratoris. Cal comptar també amb els prejudicis policials que etiqueten decididament certes capes socials per damunt d'unes altres.
- l'anonimat de la gran ciutat afavoreix en gran manera la delinqüència i la influència de la ciutat és un element a tenir en compte. Es per aquest motiu que la delinqüència es concentra als barris més pobres i desemperats de la gran ciutat...

No cal seguir, puix que la petita mostra d'elements apuntats creiem que són suficients per a donar una idea del contingut d'aquesta postura interpretativa de la delinqüència juvenil.

2,3,5 La desviació secundària deguda a la intervenció social (1)

La carrera delictiva és un procés de creixement i és el producte de l'acumulació d'una llarga i tormentosa sèrie d'experiències, incidents i accidents.

El jove delinqüent és, massa sovint, el nen difícil, de conducta irregular i que ahir feia el salt a l'escola. És molt insignificant la diferència que hi ha entre l'infant, el jove o adolescent i l'adult que han entrat dintre la vida delictiva: són etapes d'un llarg però inapelable procés. Es tracta d'una carrera delictiva considerada en el seu començament i passant per la seva progressió.

L'infant juga i en el seu joc hi pot intervenir l'actuació de processos que afecten directament a la conducta desviada. Aquest joc es realitza en grup que començarà a ésser defensiu i pot acabar essent agressiu: tot depèn dels conflictes externs que sorgeixin i de la capacitat col·lectiva de fer-hi front.

(1) Els tèdrics més rellevants d'aquesta interpretació són: Tannenbaum, El crim i la comunitat, 1938; Lemert, Estructura social, control social i desviació, 1964; Becker, Extranys: estudis sobre la sociologia de la desviació, 1963.

L'esperit de cos creix i s'accentua vinculant els menors més estretament entre ells; val a dir que la força cohesionant del seu grup és molt més forta que qualsevol altre activitat familiar, escolar o social del petit món en que viuen. La influència del grup prové del fet que el grup és l'únic món social, l'única institució pròpia de l'edat del noi i, de fet, fruit de la seva pròpia creació.

Té una importància relativa que la societat dels grans aprovi la conducta del seu grup; l'única cosa veritablement important és que l'aprovació vingui del grup.

El raonament fonamental d'aquesta interpretació és que el noi delinqüent es fa delinqüent perquè s'el considera delinqüent. Des del començament de la seva carrera, el delinqüent professional incipient, desenvolupa una activitat contrària al tipus de vida ordenada, metòdica i reglamentada que es pretén imposar-li. Això genera una conducta d'oposició. Està demostrat que les amenaces, els càstigs corporals, els "hàbils" interrogatoris policials, la privació de llibertat... no solucionen el conflicte i l'agregen en gran manera.

La terminologia emprada per a expressar aquest conflicte és llarga: incorregible, delinqüència, perversió instintiva, debilitat moral, càstig, privació de llibertat... Pretendre la destrucció d'aquest grup amb la força o la intimidació, equival a augmentar el seu poder i la seva influència.

Quan el menor ha estat detingut, s'el sotmet a un examen i a una investigació especial que el singularitza, el distingeix i el marca. De cop i volta es troba davant d'una sèrie d'experiències, personatges, organismes i institucions, que els seus companys desconeixen: els funcionaris policials i judicials, l'ambient de la comisaria, l'atmosfera del tribunal de menors, les institucions de "protecció"... Per la seva culpa, s'ha desencadenat tot un complicat mecanisme d'expedients, de testimonis, de reconstrucció constant dels fets, etc. que la societat ha inventat per a tractar els delinqüents.

Amb tot plegat se l'ha marcat i se l'ha submergit dintre d'un nou medi social que desconeix perquè precisament no és pas el seu. Tot el procés, inclús de les persones de més bona voluntat, cauran en el defecte d'enfocar la "conducta delictiva" i no les necessitats de tot ordre del menor. Aquell nen que jugava ha estat estigmatitzat amb el fet d'ésser detingut per la policia i d'ésser processat.

Hi ha hagut una definició prèvia del subjecte com individu desviat i aquesta és veritablement una desviació secundària. Implícitament, se l'ha invitat a assumir un "paper" de delinqüent.

La delinqüència, en definitiva, segons aquesta interpretació és en realitat un producte de la interacció entre els adolescents i les autoritats i no pot ésser entesa fàcilment si es considera únicament un dels termes de la interacció. En darrera instància, la conducta de les autoritats i dels instruments de control social són part integrant de la definició d'una persona com a delinqüent.

2.3.6 Mecanismes de la discriminació davant la llei que s'operen en una societat de classes

La projecció dels conceptes de "bo" i "dolent", no és més que l'aplicació d'un judici moral sobre els nostres hàbits i costums, és a dir, sobre la nostra manera de viure. Tot aquell que desafía els nostres hàbits i costums, els nostres valors i institucions, és un "anormal", es digui comunista, pacifista, nudista, delinqüent o simplement excèntric: en definitiva constitueix un real perill per la nostra vida social estructurada. Precisament perquè apreciem la nostra manera de viure, sembla que es fa necessari destruir o el·liminar aquelles conductes, activitats o individus que atempten l'estabilitat del nostre ordre burgès.

Es només i únicament sota l'imperatiu d'aquestes circumstàncies que es poden entendre les teories criminogenètiques que han estat considerades fins ara. El delinqüent és un anormal perquè actua de manera diferenciada o antagònicament als models imperants a la societat. Abans, estava posseït pel dimoni; més tard, tenia defectes físics; posteriorment, s'ha dit que pateix dèficits intel·lectuals; actualment, sembla que hi ha un desencadenament de causes socials determinants... En cada cas tenim una excel·lent explicació de la conducta "antisocial" del subjecte i salvem la "nostra" organització social, no solament en teoria, sinó de manera eminentment pràctica.

...

...

Deixant de banda, doncs, la consideració de que la delinqüència s'explica "en funció" d'una interpretació fenomenològica, la perspectiva marxista i crítica descobreix en el fenomen de la delinqüència quelcom més profund, és a dir, un producte de les relacions socials sobredeterminades i concretades per les relacions de producció. Segons aquesta interpretació, cal enfocar el problema des d'una perspectiva històrica (materialisme històric) que ens fa veure com unes determinades relacions de producció són l'explicació més eficient de qui són veritablement els delinqüents en un període histò-

ric determinat. (1)

El delictes i la pena entren dintre el camp del relativisme que explica i fonamenta precisament tot el pensament marxiste. La societat té una necessitat peremptòria de controlar, mesurar i domesticar per a fer els individus dòcils i útils a la vegada. L'important és que l'individu sigui dòcil, és a dir, segueixi les normes, no pels seus propis impulsos, sinó perquè sent en l'atmosfera que si no ho fa no podrà escapar el càstig.

Es així com es passa del que és real al que és simbòlic; el càstig ja no es farà en públic, sinó a les fosques i serà la part més secreta de la correcció. El que compta és la certesa d'ésser castigat.

A partir d'aquest moment, és la condemna que ha de marcar al delinqüent d'un signe negatiu i unívoc. Es dona publicitat als debats, al judici i a la sentència; però la condemna és la part "vergonyosa"... el jutge la confia a d'altres per a que la realitzin en el més estricte silenci. El càstig ja no es dirigeix directament al cos sinó a l'ànima.

Sota el nom de crims i delictes, sempre es judiquen uns objectes jurídics definits pel còdex; però, a l'ensem, es judiquen passions, instints, anomalies, inadaptacions, enfermetats, efectes hereditaris o de l'ambient... El càstig no deixarà d'ésser fins que no hi hagin símptomes d'un canvi de conducta: el delinqüent no ha de pagar únicament el seu delictes, sinó que ha de demostrar que és apte per a viure respectant la llei. Per a operar aquesta vigilància sobre l'ànima hi ha nous funcionaris que s'incorporaran al servei penal; psiquiatres, psicòlegs, educadors, assistents socials, etc. Aquests establiran el control sobre el "normal" i l'"anormal", la "bogeria" i el "delictes", per a detectar les possibilitats de tornar al camí del respecte de la llei.

Si s'incorporen tots aquests elements extrajurídics no és per a poder classificar el transgressor des d'un punt de vista jurídic, sinó per a disculpar el jutge d'ésser únicament el que castiga. "Encara que castiguem, el que volem és la curació". Es a dir, amb la incorporació de la ciència en les relacions de poder, es controla i es vigila uns certs individus procedents d'un cert ambient i amb unes condicions socials determinades.

"Sempre es troba a la mateixa classe social sentada al cantó dels acusadors i també sempre es troba a la mateixa classe social sentada en el banquet dels acusats".

(1) Els fonaments teòrics són: Basaglia i Basaglia, La mayoría marginada Foucault, Surveiller et punir, Gallimard, 1975. Rusche i Kicheimer, Estructuras de càstig social, 1939

El "saber" ve a legitimar les relacions de poder que justifiquen la vigilància, els registres, els exàmens i tota una manera de sotmetre a una classe social a fi de que la classe social dominant continui en el poder.

Es tracta d'una interpretació globalitzant que considera:

- la pena com una funció social
- el càstig com objecte dintre d'unes relacions de poder
- la introducció del saber per a exercir unes relacions de dominació
- els canvis en els mètodes penals des d'una perspectiva històrica comú de les relacions de poder

Si els càstigs legals existeixen per a sancionar les infraccions, també pot dir-se que les infraccions i el seu compliment existeixen per a mantenir els mecanismes de càstig i les seves funcions. Hi ha una relació històrica entre els diversos sistemes penals i els sistemes de producció.

En una economia servil, els mecanismes penals tenen per finalitat aportar una mà d'obra suplementària i constituir un esclavatge civil paral·lel a l'existent per a mantenir guerres. Amb el feudalisme, època en que el diner i la producció estan poc desenvolupats, s'efectuarà un brusc increment dels càstigs i els suplicis corporals. A l'època del mercantilisme, el correccional, l'hospital general, el treball forçat, el taller penal estaran a l'ordre del dia. Finalment, el sistema industrial, en exigir un mercat lliure de la mà d'obra, disminuirà el treball obligatori dels penals i la reclusió tindrà un caràcter purament correccional.

Per a aquesta interpretació, que la població castigada coincideixi amb característiques com l'analfabetisme, la procedència social modesta, la família desunida, l'escassa formació professional... no és més que el reflexe dels mecanismes de la discriminació davant la llei que s'efectuen en una societat de classes. Mentre hi ha delictes que són extraordinàriament castigats, d'altres ni tan sols són considerats com a tals. La classificació mateixa dels delictes ve determinada per les estructures de poder: només serà delicte el que posi en perill les relacions socials que es desprenen de la distribució del poder a la societat.

A les societats de classes, la instància jurídic-política està assegurada per l'Estat que actua d'aparell autònom per a organitzar i dirigir la violència legítima la funció principal de la qual és mantenir sota el domini de la classe dominant totes les altres classes que depenen d'ella.

Es absurd creure que uns tenen el crim al cor i els altres no. Inclús és absurd interpretar les causes de la delinqüència a través

de nivells intermediaris productors de marginalitat (dificultats familiars, dispersió de la gran ciutat...) i creure que una millor gestió social podria solucionar-ho; els mecanismes generadors de delinqüència es troben a una altra banda. La delinqüència, a part d'ésser un instrument de control i dominació, juga un paper simbòlic repressiu sobre la resta de la població. Els mitjans de comunicació social juguen un rellevant paper de caixa resonadora de les darreres intencionalitats del grup que es troba en el poder en un moment històric determinat.

3. Experiències comparades del tractament dels menors en diferents països.

Es interessant de contrastar, malgrat que només sigui molt sumàriament, les solucions realitzades en diversos països estrangers per a poder pulsar les diferències i similituds pel que respecte al tractament dels menors.

Com que està molt lluny de nosaltres fer una anàlisi de les institucions espanyoles que s'ocupen d'aquestes matèries, dintre del nostre relat comparatiu, inclorem al seu lloc pertinent el funcionament bàsic de les nostres institucions.

Des de la subscripció per molts països de la Declaració dels Drets del Nen, que la Societat de Les Nacions havia proclamat el 1924, ha passat molt temps. L'Assemblea General de Les Nacions Unides, l'incriuria en ~~xxxxxxx~~ la Declaració dels Drets de l'Home el 10 de desembre del 1948. Tots els drets internacionals han reconegut, doncs, al nen

"el dret d'ésser posat en mesura de desenvolupar-se d'una manera normal, materialment i espiritualment".

El 1959, la mateixa Assemblea de les Nacions Unides aprovava una nova Declaració dels Drets del Nen. Consta de deu punts que constitueixen una verdadera proclama de protecció de la infància.

Malgrat tot, aquests texts només tenen una força de recomanació; es tracta dels objectius als quals cal tendir. Malgrat l'adhesió de molts països a un mateix ideal, no presuposa de cap manera una uniformitat de tractament. Les variacions són substancials i moltes vegades les diferències són degudes fonamentalment a la diversitat d'opcions polítiques i socials, a la seva situació econòmica o a les seves tradicions culturals fonamentals.

3.1 Els Estats d'Amèrica Llatina

La dimensió dels problemes socials i econòmics que afecten a la infància i a la joventut, fa passar la protecció individual dels menors en perill a un darrer pla; per tant i malgrat tot, tampoc es pot dir que quedi completament negligit.

El problema de la infància es queda a una dimensió global i l'actuació roman política i la protecció de la infància queda integrada en els programes generals de desenvolupament econòmic i social.

L' "Instituto Interamericano del Niño", fundat el 1927, verdader motor de la protecció de la infància, promou legislació, institucions i serveis destinats a protegir la maternitat, la infància, l'adolescència i la família. Efectivament, a l'Amèrica Llatina la prevenció primària domina totes les preocupacions.

3.2 Els Estats Units d'Amèrica del Nord

Contràriament a l'Amèrica Llatina, l'organització de la prevenció primària és diferent de les institucions que miren a la protecció individual dels menors en perill.

Es el primer Estat que ha instituit un Tribunal de Menors (la "Juvenile Court") que, en aquests moments, s'ha desdoblada en dues instàncies: "Juvenile Court" i "Family Court". La seva competència específica es centra en el menor delinqüent i en el que s'anomena menor en perill, respectivament.

Dues menes de serveis s'ocupen de l'acció preventiva; els "Child protective Services" i els "Youth Service Bureaus". Les víctimes de la negligència dels pares i els menors el comportament dels quals sembla indicar un perill d'inadaptació, són les competències respectives d'aquests serveis. En definitiva, volen sostreure a les ambicions protectores de les jurisdiccions especialitzades per a menors una clientela a la qual es pot ajudar suficientment amb una intervenció social.

3.3 Isles del Pacífic (Fidji, Austràlia meridional, Nova Zelàndia, Isles Cook, Samoa Occidental, Niua, Samoa Americana,..)

Aquí la família, inserida en una organització política que ha restat sempre tradicional, aconsegueix encara funcions de protecció i de control de tal manera que la necessitat d'altres mitjans de control o de serveis socials especialitzats no es fa sentir. Aquesta constatació és notablement recent -del 1974- encara que posteriorment unes lleis han instaurat una protecció judicial dels menors en perill.

Ni cal dir com citem aquesta organització de les Illes del Pacífic perquè tant des del punt de vista social com cultural es tracta de sistemes diametralment diferents dels nostres o dels més coneguts, Això, a més, ajuda a entendre com l'assistència als menors divergeix extraordinàriament i es relativitza en funció del sistema cultural, social i polític dels diferents països.

3.4 Itàlia, Espanya, Portugal i Holanda

El tret comú d'aquests Estats és que els sistemes de protecció són exclusivament judicials. Són pocs els països i, malgrat les diferències i matisos, els engloben dintre d'una única i sola categoria.

La institucionalització dels Tribunals de Menors, segueix la cronologia següent:

Holanda.....	1901
Portugal.....	1911
Espanya.....	1918
Itàlia.....	1934

Holanda, malgrat disposar d'un òrgan de caràcter social, el Consell de Protecció de la Juventut, no deixa de tenir l'aspecte de decisió jurídica imposada malgrat que en alguns casos s'exigeixi el consentiment dels pares. Aquell Consell es fonamenta en la col.laboració activa de les organitzacions privades com les "associacions de tutela" o l'anomenada de "tutela familiar" i les institucions d'internament. Ha estat constituït en federació i es preocupa també de tasques més generals; documentació, informació, formació de personal i planificació de la protecció social oferta als joves.

Portugal, per la seva banda, té un sistema de protecció instaurat que és, tanmateix, de natura exclusivament jurídica; però presenta la particularitat d'adreçar-se a diverses categories diferenciades de menors en perill:

1. preinadaptats, víctimes de maltractes o abandonats, la seguretat, salut i formació dels quals resta en perill.
2. els qui tenen una seriosa dificultat d'adaptació a la vida social normal.
3. la paradelinqüència presentant símptomes de mendicitat, vagabondatge, prostitució o llibertinatge.
4. els menors greument indisciplinats.

Ni cal insistir en el fet que hi ha aquí una preocupació real pels menors en perill. La via d'intervenció escollida és la de

l'acció judicial imposada, tant als menors com a la seva família; el motiu es troba precisament en que la protecció institucionalitzada tendeix explícitament a prevenir la delinqüència dels joves;

Quant a Espanya, el decret del 1948 fa actuar la intervenció del Consell Superior de Protecció de Menors, les Juntes Provincials de Protecció de Menors i els Tribunals Tutelars de Menors. El primer és l'òrgan superior de les estructures de protecció que promou, controla i coordina les accions i els passos que assegurin aquesta protecció. Té sis seccions: protecció de la primera infància, assistència social, mendicitat, tutela moral, tribunals tutelars i legislació.

Les Juntes Provincials de Protecció de Menors, sota la dependència directa de l'anterior, efectuen una descentralització dirigida "provincialment" per un magistrat. Dintre encara de la perspectiva de la descentralització, les Juntes locals, si es creu oportú, són creades en l'àmbit de la municipalitat.

Els Tribunals Tutelars de Menors són organismes provincials que depenen del Ministeri de Justícia i tenen tres seccions que es corresponen a les tres facultats pertinents: la protecció (referent als menors víctimes d'un ús indigne dels drets paternals de guarda i educació), la reforma (pel que respecte als menors delinqüents, prostituïts, vagabonds, etc.) i la repressió (per a persones de més de 16 anys que cometen delictes que comprometen el menor: contra la seva salut, abandó material o moral dels menors per part dels seus pares...). La protecció judicial deixa d'ésser quan el menor ha arribat a la majoria d'edat civil.

Les associacions i les institucions col.laboradores del tribunal tutelar de menors són sostingudes per les Juntes Provincials de les que els membres del tribunal tutelar hi participen d'ofici. Aquestes institucions han d'ésser aprovades com auxiliars del Tribunal pel mateix Consell Superior.

Pel que fa a Itàlia, finalment, la reducció a l'assistència jurídica és totalment exclussiva (penal, administrativa i civil). En aquests moments, es donen moltes experiències no institucionalitzades de col.laboració; però el retràs d'Itàlia és manifest.

3.5 França, Bèlgica, República Federal Alemanya, Anglaterra, País de Gales, República i cantó de Ginebra, República Popular de Polònia

El tret comú d'aquests Estats és tenir un doble sistema de protecció: l'un consisteix en les institucions socials encarregades de respondre a les necessitats d'ajuda expressades per les famílies i l'altre consistent en les intervencions autoritàries reservades al poder judicial.

Tant a França com a Bèlgica la protecció dels menors s'apoya sobre dos graus essencials: un, molt recent, de prevenció social i l'altre, ja molt més antic, d'intervenció judicial.

L'acció preventiva depèn del Ministeri de la Salut, especialitzat en l'assistència a la infància. Es tracta d'un servei administratiu que, a Bèlgica, té el nom de Comitès de Protecció de la Juventut. Aquesta prevenció té la preocupació essencial posada en les famílies i no precisament en els menors i requereix de l'acord dels pares per a poder actuar. Així, doncs, es caracteritza per l'anterioritat de l'acció i l'absència de tota mena de pressió. De fet, però, la frontera entre la intervenció social i la jurídica és, a vegades, difícil de fer. L'assistència es fa a través de l'Aide Sociale à l'Enfance, per un servei especialitzat de prevenció o per serveis socials exteriors que han fet un conveni amb les instàncies de prevenció social. Això permet la utilització dels serveis socials o educatius del departament.

A França, per la seva banda, els assistents socials -com a Bèlgica els Comitès de Protecció de la Juventut- són els qui indiquen les situacions de perill de les que n'han obtingut coneixement. I aleshores, el servei de prevenció fa recurs als organismes, institucions o establiments que poden donar una col.laboració indispensable. De totes maneres, la resposta esperable d'aquests constitueix un etern enigma i, en definitiva, manca una real i veritable coordinació en aquest camp.

La protecció jurídica té dos camps d'acció: l'assistència educativa, que es refereix a les "condicions d'educació" i la supressió de la potestat paterna, quan les condicions de seguretat, salut i moralitat del menor són manifestament posades en perill.

Finalment, el jutge de menors disposa d'una darrera intervenció protectora: la tutela de les prestacions familiars a fi de que realment aquestes siguin dedicades exclusivament a l'interès social i humà de l'infant.

A cada departament, hi ha un Consell Departamental de Protecció de la Infància que assegura la col.laboració i coordinació en el terreny de la informació, del tractament dels menors i de l'estudi per a assegurar una millor protecció de la infància en perill i el desenvolupament dels centres d'internament i de vacances.

Amb la mateixa perspectiva bipolar d'assistència social i jurídica dels menors, la República Federal Alemanya, té un sistema institucional molt diferent del precedent. Per a cada país i a nivells administratius diversos, hi ha uns òrgans integrats en un sistema jerarquitzat que tenen una jurisdicció local, regional o de país.

A l'escala més petita -poble o ciutat-, hi ha un "Jugendamt" que ajuda els joves, col·labora amb les autoritats judicials, civils i penals i treballa per una àmplia missió de protecció de la joventut. Té dues unitats: un comitè d'assistència a la joventut encarregat de la política general d'ajuda i una administració responsable de la intervenció individual.

L'acció preventiva es realitza a través de l'assistència educativa (procurada a nivell local) o, en darrer terme, de l'internament (proporcionat a nivell regional). Quan aquesta acció preventiva no és realitzable per expressa oposició dels pares, la intervenció de l'acció judicial es fa sota la demanda de les instàncies més pròximes a la problemàtica del menor. Les institucions oficials de la R.F.A. completen l'acció de les organitzacions privades i les iniciatives d'aquestes són legalment encoratjades.

A Anglaterra i al País de Gales la protecció dels menors es caracteritza per dos fets: l'acció preventiva confiada als Social Services Committee polivalent i no especialitzats, depenent de l'autoritat administrativa local i amb una gran imbricació en la protecció judicial.

El sistema anglès i el de Gales es fonamenta essencialment en un òrgan social local i no específic que realitza al mateix temps la protecció individual preventiva i la protecció judicial. Les dues maneres de protecció es distingeixen més per la presa de decisió que per la forma de les intervencions.

A Suïssa hi ha tants sistemes de protecció de la joventut com cantons i semicantons. Els procediments cantonals confien a autoritats diferents, adés judicials, adés administratives, adés mixtes, l'exercici de la protecció judicial dels menors en perill.

A Polònia, finalment, es troba un sistema de transició entre els anteriors -prevenció social i protecció jurídica al mateix temps- i els Estats que asseguren una protecció dels menors exclusiva per organismes no judicials.

Hi ha un Còdex de la Família (1964) que garanteix una assistència jurídica quan els pares no poden assegurar l'educació del fill. Quan l'exercici de la pàtria potestat està amenaçat, el tribunal pot limitar i restringir els drets dels mateixos.

Per altra banda, la prevenció social és exercida pels "Consells del Poble", òrgans locals del poder de l'Estat i de l'autogestió del poble. Hi ha uns tutors socials (psicòleg, pedagog, sociòleg i juriste) que assisteixen els consultants i que disposen d'una important xarxa de benèvolos, d'associacions i institucions de la regió.

3.6 Unió de les Repúbliques Socialistes, República Socialista Federativa de Iugoslàvia, Països Escandinaus i Escòcia

El comú d'aquestes institucions és que les intervencions emanen d'un sol òrgan socioadministratiu.

Els Països Socialistes assignen a l'educació una finalitat precisa: la integració per part del nen dels valors i normes de la societat socialista. L'educació és un afer de tota la societat i els pares, educadors i ciutadans, asseguren un rol essencialment polític i social.

Amb aquesta perspectiva, la conducta desviada d'un jove és un atemptat a la moral i al civisme socialistes; no pas únicament un perill pel futur del menor. Els pares que no han realitzat una educació correcta són totalment responsables davant la societat.

La intervenció d'un òrgan social té, per tant, un caràcter de pressió i es fa recurs a mesures de control i de pressió social com un sistema freqüent d'internament. Les organitzacions socials participen, efectivament i activament, a tota mesura que es prengui de cara al menor.

Existeixen unes "Comissions pels assumptes dels menors" que són establertes en els "Comitès executius dels soviets", a nivell de territori, regió, província, ciutat i districte depenent del Consell de Ministres. Hi ha una real preocupació d'una inserció local molt pròxima a la població. Aquestes Comissions reben noms diferents segons els Estats (Comissions de Lluita contra la Delinqüència juvenil a Bulgària; Comitès Executius dels Consells del Poble a Hungria; Comitès Nacionals de Departament a Txecoslovàquia; etc.).

A Iugoslàvia, per la seva banda, els ajuntaments constitueixen l'òrgan administratiu de base. Disposen d'un "Centre de Treball Social" que té la tasca d'analitzar i resoldre els problemes socials de la comuna i proposar mesures de política social.

El sistema iugoslau ha estat concebut deliberadament com un suport a una política de benestar col·lectiu i individual. L'assistència social dels menors pot prendre mesures imperatives; però està integrada en una institució general d'ajuda social, segons un model que s'acosta als Països Escandinaus.

En aquests, la protecció dels menors en perill s'inscriu en una política de focalització i coordinació de les funcions administratives i socials a un nivell local. L'acció protectora s'hi ha desenvolupat segons una concepció de política social que integra estretament l'home i el que el rodeja, les aspiracions individuals i col·lectives, les reaccions personals i les del mitjà social.

La protecció de la joventut es caracteritza per l'absència de